

Tunnekasvatuksen toteutuminen varhaiskasvatuksessa.

Jenni Roininen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tunnekasvatuksen toteutuminen varhaiskasvatuksessa.

Jenni Roininen
Sosionomi
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2021

Jenni Roininen

Tunnekasvatuksen toteutuminen varhaiskasvatuksessa

Vuosi 2021 Sivumäärä 45

Opinnäytetyössä selvitettiin, miten tunnekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Työ tutki tunnekasvatuksen toteutumisen ilmiötä. Työ hyödyttää varhaiskasvattajia kehittämään tunnekasvatuksen toteuttamista. Tutkielmassa toteutettiin kysely Facebook-ryhmissä, joissa oli varhaiskasvattajia. Tutkielman tulokset tullaan julkaisemaan vastaajille, jotka jakoivat sähköposti-osoitteensa, kun työ on hyväksytty. Julkaisulla on tarkoitus kehittää työelämää. Tutkielma on luonteeltaan laadullinen ja tutkii ilmiötä tunnekasvatuksen toteutumiseen varhaiskasvatuksessa. Vastauksia analysoitiin aiheperusteisella sisällönanalyysillä. Kysymykset jaettiin kahteen pääteemaan. Pääteemat olivat tunnekasvatuksen suunnitelmallinen toteutuminen ja kasvattajan mielipide tunnekasvatuksesta. Opinnäytetyön kyselyn tuloksissa selvisi, että tunnekasvatusta toteutettiin hyvin monipuolisesti sekä tunnekasvatuksen harjoittaminen varhaiskasvatuksessa koettiin erittäin tärkeäksi. Haasteeksi nousi kiire sekä koulutuksen puute tunnekasvatuksesta.

Opinnäytetyö pohjautuu varhaiskasvatussuunnitelmien perusteisiin sekä Varhaiskasvatuslakiin 540/2018 ja Huttusen ja Mannisen (2020) tutkimukseen tunnetaitokasvatus varhaiskasvatuksen opettajien kuvaamana. Tutkimuksessa on haastateltu varhaiskasvatuksen opettajia. Tutkimuskysymys oli, millaisena varhaiskasvatusopettajat kokevat tunnekasvatuksen ja sen merkityksen. Huttusen ja Mannisen tutkimuksen tuloksissa selvisi, että varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tunnetaitokasvatuksen tärkeänä. Tunnetaitokasvatus koettiin tärkeänä osana lapsen varhaiskasvatusta. Tutkimuksessa selvisi, että varhaiskasvatuksen opettajat toivovat lisää koulutuksia tunnetaitokasvatukseen.

Aikaisempien tutkimuksien tavoin myös opinnäytetyön kyselyn tulokset osoittavat, että kasvattajien omat arvot vaikuttavat tunnetaitokasvatuksen toteuttamiseen. Kasvattajat kokivat tunnekasvatuksen tärkeänä ja käyttivät monipuolisesti eri materiaaleja. Tunnekasvatus on siis osa arkea, mutta haasteena on omien erilaisten arvojen kautta toteutettava tunnekasvatus. Kasvattajat toteuttavat tunnekasvatusta omien arvojen kautta. Tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa toteutetaan siis eri variaatioin ja yhtenevää linjausta ei ole. Kasvattajat perehtyvät itse tunnekasvatukseen, jos he kokevat sen tärkeänä osana varhaiskasvatusta.

Jenni Roininen

Emotional education in early childhood education

Year

2020

Pages

45

The purpose of the thesis was to study the ways in which to provide early childhood care and how to use emotional education as one of it`s tools. The purpose was to study emotional education as a concept and provide information about emotional education for early childhood educators. The thesis includes an enquiry carried out in Facebook-groups which includes early childhood professionals. The thesis will be distributed to those who participated in the enquiry which will increase emotional education awareness among the early childhood professionals. The data was collected through a questionnaire and it was analyzed as qualitative content analysis.

The thesis is based on the basics of the early childhood education and the early childhood education law and also previous research made by Huttunen and Manninen (2020). The thesis studies development of emotional skills and the effect the emotional education has on mental health and society. Emotional education means to know the variety of emotions and the challenges of handling the emotions among children. Emotional education is partly individual development and growth, and partly practice of emotional- and safety skills.

The results of the research are that emotional education is provided in many ways. Many of the educators think that emotional education is important, and the lack of time and education were considered as the biggest challenge.

As in previous research the answers from the enquiry were about how the educators think about emotional education and how it influences their way of work. Emotional education is part of every day early childhood education. The challenge is to provide emotional education in many different ways. Pedagogical goals are therefore based on educators' vision of emotional educational.

Keywords: Emotional educational, early childhood education, emotional, emotional control

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Aikaisemmat tutkimukset	7
3	Lapsen tunteiden kasvu	8
3.1	Tunteiden kehitys sosiaalisessa, fyysisessä ja biologisessa ympäristössä	9
3.2	Voimakkaat tunteet ja niiden käsitteleminen.....	10
4	Tunteiden vaikutus mielenterveyteen.....	11
5	Tunteiden ilmaisun haasteet varhaiskasvatuksessa	13
6	Tunne- ja turvataidot varhaiskasvatuksessa.....	15
7	Tunnekasvatus varhaiskasvatuksessa	16
7.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatustilanne	17
7.2	Kommunikointia tunnekehityksen tukena	18
8	Tutkielman toteutus	19
8.1	Aineiston kerääminen.....	19
8.2	Työelämän kehittäminen.....	21
9	Tutkielman eettisyys.....	22
9.1	Tutkielman luotettavuus	22
9.2	Kysymyksiin vastaaminen	23
9.3	Sosiaalinen media tutkimusalueena.....	24
10	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	24
11	Kyselyn tulokset	26
11.1	Kasvattajan mielipide tunnekasvatuksesta	27
11.2	Tunnekasvatuksen säännöllinen toteutus	29
11.3	Työmenetelmät ja välineet	31
11.4	Tunnekasvatuksen toteuttamisen onnistumisia	32
11.5	Tunnekasvatuksen toteuttamisen haasteita	32
12	Työelämän kehittäminen.....	33
13	Johtopäätökset	35
14	Pohdinta	37
	Lähteet.....	40
	Liitteet	43

1 Johdanto

Opinnäytetyössä selvitetään, miten tunnekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Taivoitteena opinnäytetyössä oli saada selville erilaisia toimintatapoja tunnekasvatuksesta. Tunnekasvatus on tunteiden systemaattista harjoittelua. Harjoittelulla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa esimerkiksi tunteiden nimeämistä, tunteiden hallintaa sekä niiden kehittymistä. Tunteiden hallitseminen vaikuttaa mielen kehittymiseen sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Anne-Mari Borgin (2015, 16) teettämässä raportissa selvisi, että lapsien ja nuorten mielenterveysongelmia voidaan ehkäistä opettamalla tunnetaitoja päiväkodeissa. Lapsien ja nuorten mielenterveysongelmat vähenivät selvästi, kun lapsi oli saanut tukea tunteiden hallintaa 3-12 vuotiaana.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama papilio-hanke tutkii, miten papilio-ohjelman käyttäminen varhaiskasvatuksessa vaikuttaa lasten tunnetaitojen kehitykseen. Papilio-ohjelmassa pyritään vähentämään lapsien tunnetaitojen ongelmia sekä ohjelmassa tuetaan sosiaalisten tilanteiden rakentavaa kehitystä. Ohjelma on alun perin lähtenyt liikkeelle saksalaisesta yliopistosta ja ohjelmia käytetään Saksassa jo yli 1200 päiväkodissa. Hankkeessa tutkitaan, miten tunnetaitojen harjoittelu vaikuttaa lapsien käytösmalleihin, ja miten heidän tunneälykyytensä kehittyvät. (Lapset ensin ry 2018.)

Tunnekasvatuksen vaikutusta on tutkittu hyvin vähän. Tunnekasvatuksen painopisteet riippuvat osittain kasvattajien henkilökohtaisista kokemuksista tunnekasvatuksesta. Toisaalta tunnekasvatuksen toteuttamiseen vaikuttaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatustilanne.

Määtänen ym. (2017, 44-50) julkaisemassa raportissa *Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa* tuodaan esille, miten varhainen vaikutus tunneälyyn tukee tunnetaitojen kehitystä sekä sosiaalisten taitojen harjaantumisessa. Raportissa korostetaan, että tutkimustietoa tunteiden tunnistamisesta sekä niiden vaikutuksesta hyvinvointiin on toteutettu paljon. Tulokset eivät kuitenkaan ole yksimielisiä siitä, miten tunnetaitoja kehitetään ja tietoa tarvitaan enemmän sekä käytännönkokemusten ja teorian yhteyksien tutkimista.

Opinnäytetyössä käydään läpi tunnekasvatuksen toteutumista varhaiskasvatuksessa. Tunnekasvatus kehittää tunneälyä sekä parantaa kommunikaatiotaitoja vuorovaikutussuhteita. Lapsena opitut taidot kehittyvät aikuisuuteen saakka ja varhaiskasvatuksessa toteutettu tunnekasvatus luo pohjan kestäväälle elämänhallinnalle. Opinnäytetyössä tuodaan esille tunnekasvatuksen vaikutuksia mielenterveyteen. Mielenterveys-ongelmien ehkäisyyn vaikuttaa tunnekasvatus sekä tunneälyn kehitys. Huillan ja Isokosken (2013) teettämässä tutkimuksessa suurin

osa haastatteluun osallistuvista opettajista kokivat tunnetaitojen varhaisen opetteluun olevan yhteydessä elämänhallintataitojen opetteluun.

Opinnäytetyössä analysoitiin kolmessa Facebook-ryhmässä toteutetun kyselyn vastauksia. Ryhmissä, joihin kysely liitettiin, oli varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen hoitajia sekä muita varhaiskasvatusta toteuttavia ammattilaisia esimerkiksi perhepäivähoitajia. Tutkimuskysymys on, miten tunnekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa ja kysely koostui kahdesta pääteemasta: miten kasvattajien oma mielipide vaikuttaa tunnekasvatuksen toteuttamiseen sekä miten tunnekasvatus toteutuu pedagogisesti. Kyselyyn vastasi 23 ammattilaista ja tuloksia analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä

Keskeiset teemat opinnäytetyössä ovat tunteet, ja miten tunneälyn kehitystä voidaan tukea. Tunnekasvatuksen arvioimiseksi tulee tietää, miten kehitys tapahtuu tunne-elämässä. Opinnäytetyön teorian sisältöön kuuluvat tunteet ja niiden kehitys, tunne- ja turvataidot osana tunnekasvatusta sekä yhteiskunnallinen vaikuttavuus tunnekasvatuksella.

2 Aikaisemmat tutkimukset

Huttunen ja Manninen (2020) ovat tutkineet, miten varhaiskasvatusopettajat toteuttavat tunnetaitokasvatusta. Tutkimuksessa selvisi, että suurin osa varhaiskasvatuksenopettajista toteuttaa omassa yksikössään pedagogisesti suunniteltua tunnekasvatusta. Näitä toteutuksia oli esimerkiksi lastenkirjallisuus, nukketatteri ja draamakasvatus sekä tunnetaitokasvatusmateriaalit. Yhtenevää tuloksissa oli käytetyt menetelmät. Niitä olivat sadut, tunnekortit sekä lautapelit. Eroavuutta oli tunnekasvatuksen toteutumisen systemaattisuudessa. Tunnetaitoja harjoitettiin tuloksien mukaa päivittäin, viikoittain, kuukausittain tai jopa harvemmin. Yksi kyselyyn osallistunut oli vastannut, ettei toteuta ollenkaan tunnetaitokasvatusta. Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että vastaajat kokevat tunnekasvatuksen olevan helppoa silloin, kun siihen on kerennyt perehtyä ja pystytään toteuttamaan sitä sovittuna aikana. Muutama vastaajista kertoi, että kouluttavat itseään aktiivisesti tunnetaitokasvatuksen omaksumiseksi. Huttunen ja Manninen (2020) selvittivät millaisia etuja ja haasteita tunnetaitokasvatuksessa koettiin olevan. Eduiksi koettiin lapsen tunneälyn kehitys. Tunnetaidot tukevat lapsen kasvua ja kehitystä sekä sosiaalisten taitojen harjaantumiseen. Haasteiksi todettiin kouluttamaton ja välinpitämätön henkilökunta sekä epäyhteneväiset linjat kasvatuksessa.

Tutkimukset tunnetaitokasvatuksen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa ajoittuvat pääsääntöisesti 2000-luvulle ja siitä eteenpäin. Vanhempaa tutkimusmateriaalia ei ole toteutuneen tunnekasvatuksen vertaamiseen. 2000-luvulla on alettu tutkimaan tunteiden kohtaamista ja siihen liittyvää tutkimusmateriaalia löytyi jonkin verran. Varhaiskasvatusopettajien

toteuttamaa tunnekasvatusta on tutkittu vasta viime vuosien aikana ja tutkimuksien tuloksia ei voida vertailla.

Ulloa (2011, 48-57) on tutkinut, miten emotionaalisesti älykkäät kasvattajat vaikuttavat lapsien tunneälykkyyden kehitykseen. Hän tutki, millaisia osaamisen alueita kasvattajilla oli, ja miten osaaminen vaikuttaa lapsien kehitykseen. Tutkimuksessa selvisi kolme pääteemaa, joita kasvattajat systemaattisesti huomioivat arjessa. Emotionaalinen säätely, ilmaisutaidot sekä tunnetieto. Ulloa (2011) selvitti, että emotionaalisesti älykkäät kasvattajat tukevat monipuolisesti lapsen kehitystä, koska kasvattajat yhdistävät tiedon, taidon sekä oman kokemuksen kasvatukseen. Ulloa (2011) vertaili vanhempien sekä kasvattajien toteuttamaa tunnekasvatusta ja huomasi niissä eroja. Kasvattajan toteuttama tunnekasvatus voi tuntua lapsesta erilaiselta kuin kotona toteutettu tunnekasvatus. Lapsi oppii ja kehittyy, jos kasvattaja on onnistunut luomaan turvallisen ympäristön hänen ympärillensä. Kasvattajalla on siis suuri rooli lapsen tunneälyn kehityksessä.

3 Lapsen tunteiden kasvu

Tunteet eli emootiot ovat lapsen vuorovaikutuksen välineitä. Jo vauvasta asti lapsi kokee tunteita, jotka ohjaavat häntä rakentamaan turvaa. Vauvana tunteet ovat vahvoja positiivisen sekä negatiivisen tunteita. Vauva käyttää ääntä kommunikaation välineenä ja pyytää itkulla tai naurulla aikuisen huomiota. Määtänen mukaan (2017) tunnekehityksen perusta on välittäminen ja luottamus. Aikuinen, joka ilmaisee lapselle välittämistä sekä luottamusta luo lapselle turvallisen henkisen tilan. Tilassa lapsi voi kokeilla omia tunteitaan ja harjoitella ilmaisemaan itseään. Tunteiden opetteluun vaikuttaa aikuisen vastareaktio. Vauvalle välittyy turvallinen tunne, kun aikuinen vastaa itkuun ja poistaa pahan olon tunteen. Aikuinen tukee lapsen tunteiden kasvamista ja kehittymistä jo vauvasta asti. Isompi lapsi alkaa mallintamaan aikuisilta opittua reaktiota ja vastaa matkimalla reaktiota. Taapero harjoittelee käytöksensä kautta, miten hänen tunteisiinsa vastataan. Tunteiden kehitysvaiheiden edetessä lapsi oppii asettumaan toisen asemaan ja kokemaan empatiaa. Kasvaessa lapsi oppii myös hillitsemään tai peittämään oman tunteensa. Tunnetaitojen harjoittelu korostuu erilaisissa elämän oppimis- ja kehittymisvaiheissa. Uusien tietojen omaksuminen ja harjoittelu vaatii toimivan tunnekehityksen, joten jo varhaislapsuudessa omaksuttu ikätasoinen tunnekasvatus auttaa kasvamaan ja kehittymään ihmisenä. (Isokorpi 2004, 127.)

Tunteiden opetteluun kautta lapsen itsetuntemus kehittyy. Lapsi kokee tunteet voimakkaasti ja aikuinen auttaa lasta tunteiden aikana, sekä tunnereaktioiden jälkeen tutustumaan omaan itseensä. Näin lapsen oma itsetuntemus kehittyy. Aikuinen pystyy tukemaan lapsen tunteiden opettelua sanoittamalla ja kuvaamalla, miltä tunteet vaikuttavat ja mikä tunne lapsella.

Tunteiden nimeämisen jälkeen lapsi harjoittelee, miten eri tunteiden kanssa toimitaan. Tunnetilojen hallitseminen vaatii onnistumisia sekä epäonnistumisia. (OPH 2020.)

Tunneälytaidot eivät ole yksi kokonaisuus, vaan ihminen voi hallita joitakin tunneälyn osa-alueita paremmin kuin muita. Tunneäly jakautuu itsetietoisuuteen, sosiaaliseen tietoisuuteen, itsehallintaan ja sosiaalisten suhteiden hallintaan. Itsetietoisuuteen lukeutuu kyky tunnistaa omia vahvuuksia ja heikkouksia sekä kehittää omaa toimintaansa. Itseluottamus ja itsearviointi kasvattavat tietoisuutta omasta itsestään. Tunnereaktiot ovat normaaleja, mutta niitä voidaan käydä yhdessä lapsen kanssa läpi. Tilanteen sanoittaminen tukee lapsen kehitystä ja keskustelu tunnereaktioista auttaa lasta harjoittelemaan tunteiden sanoittamista ja purkamista. Sosiaaliseen tietoisuuteen kuuluu empaattinen vuorovaikutus, jossa samaistutaan toisen lapsen tunteisiin. Vuorovaikutustilanne, jossa on itsensä lisäksi yksi tai enemmän, vaatii kykyä hahmottaa kokonaisuutta ja tunnistaa erilaisia ihmistyyppejä ja heidän toimintatapojansa. Sosiaalisen osa-alueen hallitseminen vaikuttaa vuorovaikutustaitoihin ja kommunikointiin. (Isokorpi 2004 19-23.)

Itsehallintaan kuuluu omien tunteidensa kontrolloiminen ja omalle persoonalle ominaisia tapoja, kuten avoimuus, stressin sietokyky tai optimismi. Itsehallintaan vaikuttaa harjoiteltu tunneäly. Lapsi kehittyy, kun saa tukea ja palautetta tunteisiinsa. Itsehallintaan vaikuttaa myös sosiaalinen ympäristö ja erilaiset ystäväpiirit. Sosiaalinen ympäristö vaikuttaa käyttäytymiseen ja erilaiset ympäristöt saattavat tuoda erilaisia tuntemuksia esille. Turvallisessa sosiaalisessa ympäristössä lapsi voi olla aidosti oma itsensä, eikä ryhmästä tarvitse hakea hyväksyntää. Oman tunteen tunnistaminen auttaa konfliktien ratkaisussa sekä tiimityöskentelyssä. Hallintataidot ovat tärkeitä varhaiskasvatuksessa jo lapsen leikkitalanteissa. (Isokorpi 2004, 19-23.)

3.1 Tunteiden kehitys sosiaalisessa, fyysisessä ja biologisessa ympäristössä

Ihmisen kasvuun ja kehitykseen vaikuttaa moni ympäröivä asia kuten, sosiaalinen ympäristö, biologiset toiminnot sekä fyysiset ympäristöt ja muutokset. Ihminen kasvaa oman persoonansa kautta, läpi erilaisien muutoksien ja jokainen kokemus sekä tuntemus muokkaa kehittyvää mieltä. Sosiaalinen ympäristö tarkoittaa ystävyysuhteita, perhettä sekä muita sosiaalisia kohtauksia kuten koulu tai työpaikka. Sosiaaliseen ympäristöön vaikuttaa, millaisia käytösmalleja ympäristössä toteutetaan. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen alkaa jo pienestä lapsesta asti. Biologisiin toimintoihin kuuluu terveyden vaikutus tai sairauden läsnäolo. Ihmisen sairastuessa ruvetaan pohtimaan uudelleen arvomaailmaa ja henkinen kasvu kehittyy. Saatetaan pohtia elämän tarkoitusta ja hakea itsensä sellaiseen elämäntilanteeseen, jossa uudet arvot kohtaavat paremmin. Fyysinen ympäristö muuttuu esimerkiksi muuttamalla tai perheen rakenteen muuttuessa. (Bandura 2002, 16.)

Tunnetaitojen harjaantuminen, lapsesta asti kehittää itsetuntemusta sekä tietoisuutta erilaisien tunteiden vaikutuksesta. Tunneäly kasvaa kehityksien myötä ja tieto jatkaa kasvuaan uusien oppimiskokemusten kautta. Lapsi harjaantuu, kun aikuinen sanoittaa ja opettaa tunnetilanteiden tunteita ja tilannetoimintaa. Mallioppiminen ja aikuisen opettama tieto, on lapselle tärkein väline oppimiseen. Aikuinen, joka opettaa, haastaa ja kyselee sekä kehuu ja näyttää, rikastuttaa lapsen kasvua ja kehitystä. Aikuisen läsnäolo tuo lapselle välineitä tulevaisuudessa erilaisiin tilanteisiin. Masentunut vanhempi tai välinpitämätön kasvatustyyli lamaannuttaa lapsen kehitystä ja lapsen oppiminen jää vähäiseksi. Lapsen oppiminen painottuu tällöin instituutioiden tarjoamaan kasvatukseen. (Bandura 2002, 20-23.) Varhaiskasvatuksessa toteutetaan yksilöllistä pedagogiikkaa lapsen mielenkiintojen sekä tuen tarpeen mukaisesti. Koulussa lapsen opetussuunnitelma toteutetaan yhdessä koulun sekä lapsen kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

3.2 Voimakkaat tunteet ja niiden käsitteleminen

Ahosen (2017, 28) mukaan haastavasti käyttäytyvä lapsi hyötyy empatiasta. Empatia antaa turvallisuuden tunteen lapselle, joka kokee haastavia tunteita. Hänen mukaansa ammattilaisen tulee tukea lapsen tunnereaktioiden ilmaisua ja opettaa lapselle tunteiden kanavoimista. Ahonen (2017, 32) jakaa haastavan käytöksen levottomaan, aggressiiviseen, vetäytyvään sekä uhmakkaaseen käytökseen. Haastavan käytöksen takana on, jokin syy johon lapsi hakee tukea kasvattajalta. Saleniuksen sekä Rautjoen (2020) tutkimuksessa tutkittiin, millaisia käsityksiä varhaiskasvattajilla on haastavissa kasvatustilanteissa. Tuloksissa ilmeni, että kasvattajat kokevat haastaviin tunteisiin vastaamisen hankalana. Vastaajista osa toi esiin kokevansa epävarmuutta tilanteissa ja pelkäsivät lapsen voimakkaita tunnereaktioita. Saleniuksen sekä Rautjoen (2020) tutkimuksessa tuotiin esille, että osa kasvattajista kokee vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön hankala, joka vaikeuttaa lapsen haastaviin tunteisiin vastaamista. Kodin ja päiväkodin ristiriitainen tunteisiin vastaaminen voi tukea lapsen haastavan käytöksen jatkumista.

Erkko ja Hannukkala (2013, 79) kertovat haastavien tunteiden kuuluvan lapsen uhmaikään. Lapsi tarvitsee tukea tunteiden käsittelyyn. Tunteet kuten rakkaus tai suru ovat osa elämää, ja niiden kohtaaminen voi olla lapsesta jännittävää. Lähipiirissä tapahtuva kuolema tai avioliiton solmiminen, voivat jäädä lapsen mieleen pitkäksi ajaksi ja siksi siitä keskusteleminen on erittäin tärkeää. Lapsesta voi olla myös hämmentävää nähdä omien vanhempien itkevän. Yleinen tunneilmapiiri on kyseisissä tilaisuuksissa erilainen, vaikka reaktio voi olla sama. Lapsen kanssa voi käydä läpi hänen kokemuksensa, josta lapsi lähtee rakentamaan omia tuntemuksiaan. Esimerkiksi lapsen kanssa voi keskustella häiden tarkoitusta ja ilon merkitystä. Hautajaisista voi käydä läpi surun ja ikävän tunnetta, ja kertoa miksi hautajaiset järjestetään. Näin

lapselle rakentuu kuva turvallisesta tunneilmapiiristä, josta hän rikastuttaa omat kokemuksensa. Suuria tunteita ovat myös pettymys ja viha.

Rakkaus tuo lapselle lämpöä sekä iloa. Turvallinen ilmapiiri lisää lapsen kokemusta rakkauden tunteesta. Lapsi tunnistaa rakkauden tunteen, ja osaa ilmaista sitä kehonkielellä jo pienestä vauvasta asti. Halaus tai suukko ovat osoituksia rakkaudesta. Lapsen kasvaessa rakkaus voi tuoda myös haasteita, esimerkiksi rakkauden tunteen kasvattamiseen. Rakkauden tuntemisen rajan harjoittelu, hämmentää ja haastaa lasta. Voiko opettajaa tai ystävää rakastaa samantyyllisesti, kuin omia vanhempia tai sisaruksia? Rakkaus on suuri tunne ja rakkautta on erilaista ja sitä voi tuntea kauan tai pienen hetken. (Erkko, Hannukkala 2013, 80.)

Suru luo hämmennystä ja epävarmuutta. Surua on monenlaista ja sitä voi kokea ilman syytä, tai esimerkiksi lemmikin kuoleman takia. Selittämätön surun tunne saattaa olla syy jostakin pelosta tai tulevasta asiasta, joka ei miellytä. Esimerkiksi muutto uudelle paikkakunnalle tai kaverisuhteen päätyminen ovat erilaisia suruntunteiden aiheuttajia. Lapselle on tärkeä sanoittaa, että saa olla surullinen ja surua voi helpottaa itkemällä tai juttelemalla. Lapsen on haastavaa tunnistaa itse surun tunnetta, vaan olo voi olla epä mukava tai käytös voi olla ilkeää tai haastavaa. Aikuisen tulee olla herkästi läsnä tällaisissa tilanteissa, ja sanoittaa lapselle hänen kokemustaan. Surun tunne laukaisee reaktion, jota aikuisen tulee sanoittaa ja etsiä lapsen kanssa yhdessä syy seuraussuhde tunteelle. (Erkko, Hannukkala 2013, 82-83.)

Pettymystä tai epäonnistumista on helpompi selittää kuin rakkautta tai surua. Lapsen on helpompi hahmottaa pettymyksen tunne, kun tunne tulee jonkin negatiivisen kokemuksen kautta. Toistuvat epäonnistumiset tuovat lapselle pettymyksen tunteen. Lapsi tarvitsee tukea pettymyksen tunteen sanoittamiseen. Pettymyksen tunteen harjoittaminen tukee tunnekehitystä ja tunteen harjoittamiseen vaikuttaa aikuisen oma reaktio. (Erkko, Hannukkala 2013, 80.)

Viha on voimakas tunne ja saattaa aiheuttaa fyysisiä reaktioita monessa lapsessa. Vihaa voi olla vaikea hallita tai ymmärtää. Vihaa on kutsuttu myös eläimelliseksi, sen ollessa voimakasta. Lapselle tulee kertoa, että vihan tunne on sallittua. Keinoja vihan purkamiseen on hyvä opettaa jo pienestä lapsesta asti. Tunteiden purkamisen harjoittelu vaatii pitkäjänteistä työtä. (Erkko, Hannukkala 2013, 81-82.)

4 Tunteiden vaikutus mielenterveyteen

Tunteiden tunteminen vaikuttaa ihmiseen kokonaisvaltaisesti. Tunteet tuntuvat, kuuluvat ja ilmenevät päivittäin erilaisissa tilanteissa. Tunteista voi tulla suoraan fyysisiä reaktioita kuten vihaisena punastuminen tai nauraessa itkeminen. Kehon reaktiot voivat kestää pidempää kuten masennuksen tuoma väsymys tai ruokahaluttomuus. Lapselle tunteiden tuomat

kokemukset ja reaktioita ovat hyvin hämmentäviä ja lapsi ei osaa yhdistää tunteiden tuomien reaktioiden syitä. Varhaisessa vaiheessa toteutettu tunnekasvatus tukee tunteiden tuomien reaktioiden tunnistamista, sekä niiden hallitsemista. Kun lapsi tunnistaa omien tunteidensa tuomat reaktiot ja oppii tunnistamaan sekä hallitsemaan niitä, tunnekasvatus voi jatkaa kehittymistä. Kasvaessaan lapsi pääsee erilaisten tunteiden pariin sekä tuntemaan niitä syvemmin. Aikuisella on jo monta erilaista keinoa ja erilaisia tunteita, joita hän osaa hallita ja hyödyntää erilaisissa tilanteissa. Tällöin itsetuntemus on myös lisääntynyt ja itseluottamus kasvaa, koska on oppinut luottamaan tunteiden kautta omaan itseensä. (Hannukkala, Kosonen, Marjamäki, Törrönen 2015, 55-57.)

Tunteiden hallinta auttaa myös vuorovaikutustilanteiden kehityksessä. Mitä varhaisemmin tunnekasvatusta on toteutettu, sitä paremmat taidot ihmisellä on, kun elämään tulee kriisi. Elämän kriisejä voi olla esimerkiksi, läheisen kuolema, seurustelusuhteen loppuminen tai ystävyysuhteen päättymisen. Kriiseihin liittyy yleensä eri vaiheita, jotka haastavat ihmisen arkielämää. Vaiheisiin lukeutuu shokkivaihe, jossa ihminen lamaantuu ja pysähtyy miettimään kriisiä. Hän on järkyttynyt sekä kohtaa suuria tuntemuksia. Tunnehallinta auttaa pitämään tunteet kontrollissa ja käymään niiden aiheuttamat hämmennykset läpi helpommin. Reaktiovaiheessa tunteita ruvetaan työstämään ja samalla käydään läpi erilaisia fyysisiä kokemuksia, jotka tunteet aiheuttavat. Seuraavaksi tulee työstämisen vaihe, jossa kehitetään eteenpäin tunteita ja työstetään niitä niin, että kriisi alkaa helpottamaan. Viimeisenä vaiheena tulee uudestaan ohjautumisen vaihe, jossa nähdään tulevaisuus valoisana ja pyritään miettimään elämän kulkua ja uusia mahdollisuuksia. Kriisejä ei voi tunnekasvatuksella välttää, mutta niiden hallitseminen ja kokeminen helpottaa, kun tunteita ymmärtää ja osaa antaa niiden toipumiselle aikaa sekä ymmärrystä. Tunnekasvatuksen aikana luotto itseensä kasvaa ja itsetunto kestää kriisien läpi. (Mielenterveystalo 2020.)

Jokaisella lapsella kehittyy tunneäly, joka muistaa yhteydet eri tunteisiin ja niistä johtuviin reaktioihin. Aivoissa säilyy muisto, miten suruun on vastattu, ja miltä kuulu tuntua rakkauden tunteessa. Jokaisen tunneäly on yksilöllinen ja toisen puolesta tunteita voidaan ymmärtää, mutta ei kokea. Aivoissa sijaitseva manteliumake muistaa tunnemuistot. Tumakkeeseen on jäänyt jälki erilaisista tunteista, ja miten keho reagoi niihin. Tällä selitetään esimerkiksi itkua surussa, punertuvia poskia ihastuessa tai hikoilua jännityksessä. Tunnereaktioita voidaan kuitenkin harjoittaa ja epätoivotuista reaktioista voidaan päästä eroon. Ihmisen aikuistuessa itkeminen vähenee tai jännityksen kanssa on opittu erilaisia toimintatapoja, joilla tunne helpottuu. (Isokorpi 2004, 105-107.) Tunteet tunnetaan yksilöllisesti ja niiden kokemuksellisuus on omalla vastuulla. Tunnekasvatus tähtää kuitenkin yleisimpiin malleihin, joihin voidaan yksilölliset tuntemukset asettaa. Tunteiden tuntemisessa säilyy tietynlainen struktuuri, joka on jokaisella yhteinen tai samaistuttava.

5 Tunteiden ilmaisun haasteet varhaiskasvatuksessa

Erilaiset kehityshäiriöt ja oppimishäiriöt saattavat vaikeuttaa omien tunteiden tunnistamisessa. Kyvyttömyys käsitellä omia tunteitaan, voi aiheuttaa hämmennystä ja pelkoa. Tilanteet ovat usein jännittäviä ja niitä vältellään, jos ongelmanratkaisutaidot puuttuvat. Monissa kehityshäiriöissä muiden kokemien tunteiden tunnistaminen on haastavaa, ja siksi sellaiset vuorovaikutustilanteet jäävät usein hämmentäväksi. Kehitys- ja oppimishäiriöistä kärsivä lapsi saattaa olla hämmentynyt omista tunteistaan ja niitä voi olla vaikea tunnistaa. Tunteet ovat yksilöllisiä kokemuksia, niitä voi olla hyvinkin haastava kuvailla toisen puolesta. Aikuisen rooli tunnekasvatuksessa on auttaa lasta sanoittamaan omia kokemuksiaan. Aikuisen oma kokemus samasta tunteesta voi olla ristiriidassa lapsen kokemukseen ja lapsi ei saa kaivattua tukea oman tunteen hallintaan. (Isokorpi 2004, 137-139.) Kehityshäiriöistä kärsivälle lapselle, on tyypillistä kokea tunteiden hahmottaminen haastavaksi. Tällaisia kehityshäiriöitä ovat esimerkiksi Asperger ja dysfasia. Puheenkehitys sekä kielellinen ilmaisu saattavat olla heikkoja, mikä estää oman tunteen ilmaisua verbaalisesti. Autistinen lapsi kokee usein tunteet voimakkaasti, ja ne saattavat purkautua fyysisen väkivallan keinoin. (Socada 2020.)

Autismikirjioon kuuluva Asperger oireyhtymässä koetaan ympäröivä maailma omalla tavallaan ja ilman Aspergeriä on haastava pyrkiä tuntemaan samanlaisia tunteita. Asperger-ihmisen on vaikea tunnistaa toisten ihmisten tunteita tai hahmottaa omien tunteidensa suuruuksia. Asperger-kehityshäiriössä on tyypillistä toimia konkreettisesti sekä ymmärtää keskusteltua puhetta sanasta sanaa. Sarkasmin ymmärtämisen tai sanapainojen merkitys haastaa tällöin ihmissuhteiden rakentumista ja haastaa omien tunteiden oppimiseen. (Autismiliitto 2020.) Lapsi, jolla on Asperger, tarvitsee tukea kommunikaatioon. Lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät siinä määrin missä muutkin taidot, mutta opetuksen pitää olla selkeää sekä selitettävää. Tunteiden tulkitseminen ja omien johtopäätöksiensä tuottaminen ei auta lasta kehittämään taitojaan. Opetusta antaessa tulee pohtia millä tavoin tunteita voidaan selittää selkeästi sekä ymmärrettävästi. (Määttä 2017, 60-65.)

Dysfasia on kielellisen kehityksen häiriö. Dysfasiassa kielellisen kommunikoinnin omaksuminen ja oppiminen on hidasta ja lapsi saattaa vielä kouluikäisenä oppia uusia sanoja. Dysfasia haastaa lapsen itseilmaisua ja oppiminen keskittyy usein välttämättömiin sanoihin ja ilmaisuihin, kuten ruokailua, uni, vaatetus. Tunneilmaisussa on tärkeää käyttää sanoja kuvaavina, ilmaisun välineinä. Heikon sanavaraston vuoksi itseilmaisuus jää samalla niukaksi ja kehitys hidastuu. (Järvi 2010.)

Tunnehallinta tukee sosiaalisten suhteiden kehittymistä ja auttaa riitatilanteiden selvittämisessä. Tunnehallinta ei kuitenkaan ole ainoastaan omien tunteidensa hillitsemistä, vaan myös hyväksyttävien tunneilmaisujen oppimista. Tunnehallinta auttaa lasta, joka kärsii sosiaalisista ongelmista esimerkiksi kasvatuksen takia. Ongelmat sosiaalisissa suhteissa voivat olla

käytösmaalle periytyvää ja siksi tunnehallinnan harjoittelun tärkeys korostuu muihin instituutteihin kuten varhaiskasvatukseen tai koulumaailmaan. Suomalaiskulttuurissa korostuu ajatus, jossa tulee olla nöyrä ja pyytää anteeksi omia tunnereaktioitaan. Kulttuurissa ajatellaan, että on sopivampaa olla ilmaisematta tunteitaan julkisesti, kuin tuoda oma tunneperäinen mielipide esille. Yhteiskunnassa vanhemmat sukupolvet ovat eläneet kyseisen kulttuurin vahvaa aikaa, ja murros on alkanut vasta viime vuosikymmenillä. Tunnekasvatus sekä tunnehallinnan opettelu ovat tärkeä huomioida jo varhaiskasvatuksessa, sekä opetuksen järjestämässä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioivassa opetussuunnitelmassa. (Määttä, Uusitalo 2008, 17-19.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen tunne-elämän häiriöitä voi olla haastava selvittää. Lapsella voi olla menossa kehityskriisi, joka vaikuttaa käytökseen. Lapsi, joka esimerkiksi lyö toista lasta, ei välttämättä toteuta käytöstä pelkästään turhautumisen tai kiusaamisen vuoksi, vaan hän saattaa seurata muiden lapsien reaktioita. Lapsi tarvitsee tällöin ohjausta ja rangaistuksien tai kieltojen saaminen ei tue lapsen oppimista, koska hän ei saa ratkaisua omalle käytökselleen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee kuitenkin herkästi havainnoida lasta ja konsultoida muita ammattilaisia mahdollisten psyykkisten vaikeuksien tai erityisen tuen tarpeesta. (Pihlaja 2018, 142.)

Sosiaalis-emotionaalisia vaikeuksia voi olla haastava tarkoin määritellä ja niillä pyritään varhaiskasvatuksessa tulkitsemaan lapsen haasteita ilmaista itseään tai ottaa muiden tunteita huomioon. Sosiaalis-emotionaalisten vaikeuksien tunnistamiseen tarvitaan ammattitaitoista havainnoimista. On tutkittu, että lapsena havaitut vaikeudet kulkeutuvat aikuisikään saakka. Tärkeää onkin kohdistaa oikeanlainen tuki lapsella oleviin vaikeuksiin sekä haasteisiin. (Pihlaja 2018, 142-153.)

Haastava käytös haastaa varsinkin leikki-ikäisillä. Lapsi tarvitsee paljon tukea henkiseen kasvuun sekä vuorovaikutukseen. Uhma näyttäytyy aikuisille usein hankala käytöksenä ja usein käytös kohdistuu aikuista uhmaavaksi käytökseksi. Usein käytöksen takana on suurien tunteiden kanssa painiva lapsi. Lapsi hakee kiukulla ja tottelemattomuudella aikuisen tukea ja apua kasvun tuomiin kriiseihin. Haastavan käytöksen muodostumiseen vaikuttaa myös lapsen oma temperamentti. Lapsi saattaa haastavalla käytöksellä ilmaista herkkyytensä muutoksille tai kyvyttömyytensä ajatella muuttuvien tilanteiden olevan turvallisia. Toiset lapsen muokkautuvat helpommin arjen muutoksiin ja tuttuihin rutiineihin tuleviin muutoksiin. Herkkä lapsi usein kokee tilanteet ahdistavaksi ja epämiellyttäväksi. Uhmaus on osoitus aikuiselle lapsen avun tarpeesta. Lapsen uhmausta voi helpottaa selittämällä miksi tilanne muuttuu ja mitä siitä seuraa. Muutos voi olla pieni, mutta tiedottomuus, mitä tapahtuu ja milloin, voi olla lapselle liian iso tunne siedettäväksi, ja siksi lapsi uhmaa muutosta. (Ahonen 2017, 37-47.) Uhma-ikä liittyy myös lapsen kasvuun eikä jokainen uhmatilanne tarkoita avuttomuutta, vaan lapsi saattaa myös kokeilla aikuisen reaktiota tai muiden lapsien kanssa olevaa

vuorovaikutusta. Kova uhma voi olla myös niukan sanavaraston takia tuleva ahdistuksen tunne. Lasta voi ahdistaa, ettei hän pysty tuottamaan niin paljon tai nopeasti sanoja kuin haluaisi ja helpompi keino on kova itku tai huuto. Tällöin aikuisen on hyvä pysyä rauhallisena ja tukea lapsen kehitystä yhdessä lapsen kanssa. Turha toruminen tai kieltäminen asettaa lapsen negatiiviseen ympäristöön ja lapsi saattaa helposti leimautua muiden lapsien silmissä toistuvaksi uhmaajaksi. Tällaisia tilanteita on syytä välttää. (Ahonen 2017 48-53.)

6 Tunne- ja turvataidot varhaiskasvatuksessa

Tunne- ja turvataitojen tavoitteena on opettaa lapselle erilaisia selviytymiskeinoja tunnekehityksen kasvuun. Samalla harjoitellaan, miten lapsi voi omalla toiminnallaan kertoa omasta epämukavuus-alueestaan. Kasvatuksen tärkein pyrkimys on luoda lapselle turvallinen ympäristö, jossa hän voi vapaasti kasvaa sekä oppia itsestään. Tunne- ja turvataitojen opettelu ehkäisee kiusaamista ja muuta väkivaltaa kuten pahoinpitelyä. Taidoissa opetetaan lapselle keinoja ilmaista itseään. Tämä kasvattaa lapsen itsesäätelytaitoja. Oman ilmaisuntaitojen laajentuessa sosiaaliset taidot kehittyvät ja ystävyysuhteet vahvistuvat. Tunne- ja turvataitokasvatuksen rooli on lisätä lapsen tietoisuutta omasta itsemääräämisoikeudestaan, sekä auttaa lasta toimimaan vaarallisten tilanteiden edessä. Tilanteita voi olla esimerkiksi väkivallan uhriksi joutuminen tai epäsovivan koskettelun kohteena oleminen. Tilanteet ovat lapselle hyvin traumaattisia ja lapsi on aikuiselle lojaali varsinkin, jos aikuinen on lähipiiristä. Tunne- ja turvataidot opettavat lasta ilmaisemaan, jos häntä kohtaan on käytetty väkivaltaa. Kasvatuksen tarkoitus ei ole valmistaa lasta uhkaaviin tilanteisiin vaan opettaa itseilmaisua ja arvostusta, joita lapsi hyödyntää uhkaavissa tilanteissa. (Andell, Lajunen, Ylenius-Lehtonen 2015, 11-20.)

Tunne- ja turvataito kasvatuksen lähtökohta, nousee lapsen ihmisoikeuksista, joissa määritellään lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä häneen kuuluvista asioista. Oikeuksissa määritellään myös lapsen oikeus arvostukseen syntymästä lähtien. (Lapsen oikeudet 2020.) Tunteet ovat yhteydessä kehon fysiologiaan ja sitä kautta tunteet näkyvät myös kehonilmaisussa. Tunnekasvatuksen yksi tarkoitus on auttaa lasta ilmaisemaan sekä sanoittamaan omia tunteita ja sitä kautta säädellä omaa käytöstään sekä itseään ja muita kohtaan. Kun tunteita ymmärtää ja niihin osaa hakea ratkaisua, kokee olevansa turvassa omien tunteidensa kanssa ja hyväksyy itsensä sellaisena kuin on. Mielenterveyden ylläpitämiseksi, itsensä hyväksyminen on erittäin tärkeää. Suurien ja hankalien tunteiden kanavoiminen helpottuu, kun oppii tunnistamaan tunteen lähtökohdan ja reagoimaan ennen kuin on vahingollista. Vuorovaikutustilanteissa hankalat tunteet saattavat luoda väärinkäsityksiä sekä toista loukkaavia sanoja. Tunteiden kanavoiminen auttaa tunteiden hallinnassa. (Nurmi, Sillanpää, Hannukkala 2015 65.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ehkäistä kiusaamista ja toimia vuorovaikutustaitojen kehittäjänä, jotta kiusaamista ei synny. Varhaiskasvatusyksiköt toteuttavat kiusaamisen ehkäisy-suunnitelman, missä määrätään, miten kiusaamista ehkäistään ja miten toimitaan, jos nähdään kiusaamista. Suunnitelmassa on kirjattuna, millainen toiminta on kiusaamista ja millaisissa kiusaamista on mahdollista toteuttaa. Tunne- ja turvataitokasvatuksen yksi tavoite on kiusaamisen ehkäisy. Kasvatuksessa käytetään keinoja, jolla lapsi pystyy itse vaikuttamaan omaan turvallisuuteen. Näihin keinoihin lukeutuu esimerkiksi, miten välttää kiusaamisen kohteeksi joutuminen. (Andell, Lajunen, Ylenius-Lehtonen 2015, 11-20.)

Tunne- ja turvataidot opettavat lapselle myös keinoja itseilmaisuun ja tuntemaan omien tunteiden lähtökohtia, jotta lapsi ei itse toteuta kiusaamista. Empatia sekä syy- ja seuraussuhdeajattelu vaatii opettelemista ja lapsi ei välttämättä heti ala toteuttamaan itseilmaisun keinoja, mutta opetus on pitkäjänteistä kasvatusta. Lapsi oppii arvostamaan itseään, kun hän huomaa toistuvia tilanteita, joissa aikuinen sekä muut lapset toimivat arvokkaasti häntä kohtaa. (Andell, Lajunen, Ylenius-Lehtonen 2015, 11-20.)

7 Tunnekasvatus varhaiskasvatuksessa

Tunnekasvatuksen toteuttamisen aloittamiseksi tulee ensin perehtyä lapsien omiin toimintakulttuureihin. Lapset tuovat oman kokemusmaailmansa sekä toimintakulttuurin varhaiskasvatukseen ja kasvatushenkilöstön tulee tutustua näiden tuomiin erilaisuuksiin, ennen tunnekasvatuksen toteuttamista. Lapsen kokemusmaailmaan tutustuminen auttaa kasvattajaa antamaan tunnekasvatusta lapsen omiin herkkyyksiin liittyen. Toiset lapset tuntevat vahvasti ja toiset eivät ilmaise kaikkia tunteitaan näkyvästi. Tunnekasvatuksen ydin on saada lapselle hyväksyty olo omien tunteidensa kanssa. Kasvattajilta tällainen yksilöllinen havainnointi sekä pedagoginen suunnittelu ja toteutus vaatii paljon työtä sekä aikaa. Lapsi harjoittelee omia tunteitaan ja kaikki tunteet eivät näy ulospäin. Varhaiskasvatuksessa tulisi saada kehittää koulutuksien kautta myös kasvattajien omaa tunneälyä, koska tutkimuksien mukaan pedagogisessa toiminnassa näkyy kasvattajien omat arvot. Tunteiden tunnistaminen alle 3-vuotiailla on haastavaa, koska tunteiden lukemiseen ei ole vahvaa tutkimusnäyttöä. Kasvattajien oma tunneäly vaikuttaa, miten tunnekasvatusta viedään eteenpäin. (Köngäs 2019, 113-115.)

Varhaiskasvatuksessa toimintaa ohjaavat varhaiskasvatustilain laki sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Nämä asiakirjat luovat jokaiselle lapselle tasa-arvoisen aseman varhaiskasvatuksessa. Asiakirjojen haaste on se, miten niitä ymmärretään ja miten ne tuodaan varhaiskasvatukseen arkeen näkyviin. Pedagogisessa vastuussa olevat varhaiskasvatuksen opettajat varmistavat, että varhaiskasvatustilain lakiä sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden linjaukset ja vaatimukset toteutuvat. Tunnekasvatusta ei suoranaisesti mainita kummassakaan dokumentissa, vaan se lukeutuu muun muassa kokonaisvaltaiseen lapsen huomioimiseen sekä

kehityksien ja mielenkiintojen tukemiseen. Varhaiskasvattajien oma tunneäly vaikuttaa miten tunnekasvatus toteutuu osana kokonaisvaltaista tukemista. (Köngäs 2019, 113-115.)

7.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatustilaki

Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa (2018) on asetettu varhaiskasvatukselle arvope-
rusta, jossa määritellään:

- Lapsuuden itseisarvo
- Ihmisenä kasvaminen
- Lapsen oikeudet
- Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
- Perheiden monimuotoisuus
- Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Kaikki arvot otetaan huomioon toiminnassa. Lapsuuden itseisarvo tarkoittaa lapsen kunnioittamista ja arvostamista varhaiskasvatuksessa. Lasta tulee kohdella arvokkaasti sekä kunnioittaen. Tunnekasvatus toteutuu, kun opetetaan lapselle omien tunteidensa sanoitusta sekä ymmärtämistä ja luodaan ympäristö, jossa tunteet ovat sallittuja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Ihmisenä kasvaminen on erilaisten uusien taitojen oppimista sekä niiden kehittämistä. Näihin lukeutuu useita erilaisia motoriikan taitoja sekä vuorovaikutustaitoja. Osana näitä on myös tunnekasvatus ja tunnekasvatuksen vaiheet opettavat syvempään tunneälyyn. YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen on kirjattu millaisia, oikeuksia lapsille kuuluu. Turvallinen elämä ja oikeus oppimiseen kuuluvat sopimukseen. (Unicef 2020.) Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus näkyy tunnekasvatuksessa erilaisten tunteiden kunnioittamisella, sekä empatia-tunteen harjoittelulla. Lapsen tunteet muokkautuvat sosiaalisen ympäristön mukana ja siksi erilaisten tunteiden osoittaminen turvallisessa ympäristössä auttaa tunneälyn kehittymistä.

Perheiden moninaisuus tulee ottaa huomioon, kun toteutetaan tunnekasvatusta. Perheiden toivomukset lapsen kehitystä kohtaan tulee ottaa huomioon ja niitä tulee kunnioittaa. Perheiden omat näkemykset tunteiden kehittämisestä voivat poiketa varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Lasta tulee kasvattaa niin että, perheen arvo huomioidaan ja lapsi saa tukea kehitykseen ja oppimiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Terveellinen ja kestävä elämäntapa on tärkeä arvo tunnekasvatuksessa. Pienenä lapsella on mahdollisuuksia oppia tunteiden kehitystä laajasti ja siksi tunteiden käsittely ja tunneälyn harjoittaminen jatkaa turvallisessa ympäristössä kasvua koko elämän. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan näitä arvoja ja otetaan huomioon lapsen muut osa-alueet eikä keskitytä ainoastaan yhteen näkökulmaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritellään muun muassa tavoitteet varhaiskasvatukseen ja siitä, millaista pedagogista toimintaa tulee harjoittaa. Tavoitteista esimerkiksi, kehittävän ja oppimista tukevan ympäristön turvaaminen, tukee tunnekasvatusta samalla kuin muitakin kasvatussuuntauksia. Kokonaisvaltaiseen lapsen huomioimiseen tunnekasvatuksen toteutuminen on tärkeää. Lapsi sekä muu perhe tekee kasvatusta tunteillaan ja tunteiden kirjo voi olla laaja. Varhaiskasvatuksen rooli tukea lasta ja perhettä tunnekasvatuksen keinoin on tärkeä. Varhaiskasvatuksessa tunnekasvatuksen tarkoitus on auttaa lasta tunnistamaan omia tunteitaan ja miten tunnehallintaa voi kehittää. Tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa on toteutettu useita vuosikymmeniä. Kumotussa varhaiskasvatuslaissa (36/1973) asetetaan varhaiskasvatuksen toiminnalle tavoitteeksi tukea lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä kehittää lapsen toimista vertaisryhmissä. Tunteiden ymmärtäminen ja opettelu on ollut osa lasten kasvatusta jo useita vuosikymmeniä.

7.2 Kommunikointia tunnekehityksen tukena

Ahosen (2017, 60-61) mukaan vuorovaikutustilanteet rakentuvat verbaalisesta ja non-verbaalisesta kommunikoinnista. Verbaalinen kommunikointi on sanallista ilmaisua. Kielelliseen kommunikaatioon vaikuttaa, miten hyvin tuntee itsensä ja miten kykenee olemaan sosiaalisissa kanssa käymisessä muiden ihmisten kanssa. Non-verbaalinen rakentuu kehonkielestä. Tähän lukeutuu esimerkiksi mukaan käsimerkit, kehonasento, katsekontakti sekä kasvojen ilmeet. Kehonkieli viestii tiettyä sanomaa ja on usein tukena verbaaliseen kommunikaatioon. Eri kommunikaatiot saattavat joskus olla ristiriidassa ja aiheuttaa hämmennystä vuorovaikutustilanteissa. Verbaalinen ilmaisu saattaa antaa ymmärtää jotakin, mitä vastaan non-verbaalinen ilmaisee. Esimerkiksi kovalla äänen painolla sanottu ”kaikki on hyvin”. Lapsen näkökulmasta tällaista kommunikaatiota on erittäin hankala ymmärtää, ja usein vuorovaikutustilanteet, jotka aiheuttavat tällaista hämmennystä, jäävät lapsen mieleen ja toimivat epävarmana pohjana lapsen rakentuvalle vuorovaikutustaidolle. Aikuinen, joka esimerkiksi piilottaa suuttumustaan lapselta, saattaa tiuskia ja samaan aikaan hymyillä lapselle. Lapsi havainnoi tällöin, että sanoma on negatiivinen ja lausahdus aiheuttaa harmia, mutta hymy antaa ymmärtää asian olleen positiivinen ja huoleton. Tällaiset ristiriitaiset tilanteet hämmentävät lasta ja hidastavat vuorovaikutustaitojen ilmaisua.

Lapset, jotka vaativat paljon tukea varhaiskasvatuksessa sosiaalis-emotionaalis kommunikatioon, hakeutuvat sellaisten aikuisten luokse, joka osoittaa varmaa ja selkeää vuorovaikutusta. Varhaiskasvatushenkilöstön tulee toimia vuorovaikutustilanteissa pedagogisesti ja tukea lapsen kehitystä. Vuorovaikutustilanteet tarvitset paljon kasvattajan tukea ja selkeiden verbaalis- sekä non-verbaalisilmaisujen kautta lapsi oppii ja pystyy kehittymään

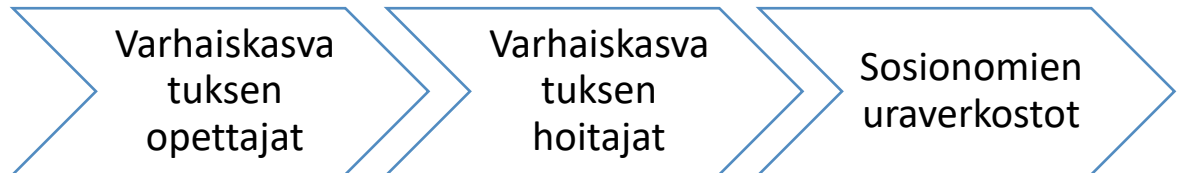
vuorovaikutustaidoissa. (Ahonen 2017, 60.) Tavoitteellisen vuorovaikutuksen onnistumiselle edellytetään, että kasvattajat suunnittelevat, toimivat sekä arvioivat yhdessä pedagogiikkaa.

8 Tutkielman toteutus

Tutkielma on luonteeltaan laadullinen tutkielma ja siinä etsittiin tietoa, millaista tunnekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Vastausta haettiin laadullisen tutkielman kautta selvittäen, millä tavoin tunnekasvatusta toteutetaan, ja kokeeko kasvattaja tunnekasvatuksen toteuttamisen tärkeäksi. Tutkielmassa selvitettiin kasvattajien kokemuksia tunnekasvatuksen toteutumisesta ja aineistonkeruumenetelminä käytettiin kyselyjä. Tuloksista analysoitiin, mitkä tekijät tunnekasvatuksen toteutumisessa ovat toistuvia. Tuloksien analysoinnin kautta haettiin vastausta, miten kasvattajan oma näkemys näkyy tunnekasvatuksen toteuttamisessa. Analyysimenetelmänä käytettiin laadulliselle tutkimukselle tyypillistä sisällönanalyysiä. (Tuomi, Sarajärvi 2002). Vastaukset yhdistettiin teoria tietoon ja vertailtiin, miten ne kohtaavat toisiaan. Tutkielmassa selvitettiin, miten mielipiteet ja koettu tunnekasvatus näkyvät toteutuksessa. Analyysimenetelmän kautta vastaukset koottiin yhteen tekstitiedostoon, jonka pohjalta analyysi toteutettiin.

8.1 Aineiston kerääminen

Aineisto kerättiin kolmen eri Facebook-ryhmän jäseniltä. Kyselomakkeen kanavaksi valittiin Facebook-kanava, vastauksia ei haluttu sitoa työpaikkaan. Facebook-ryhmiin julkaistiin julkaisu (Liite 1), jossa esiteltiin opinnäytetyö ja kysymykset. Vastaajat saivat itse päättää vastaavatko julkaisuun julkisesti vai yksityisviestillä. Kaikki vastaajat valitsivat yksityisviestin. Makkonen (2019) tutki Facebookissa ja Instagramissa käytettyä kieltä vuorovaikutustilanteissa muiden kanssa. Tutkimuksessa selvitettiin kielen olevan rentoa arki kieltä ja vuorovaikutustilanteet ovat osittain provosoivia ja keskustelua herättäviä. Vastauksien todellisuutta häiritsee tosin mielipiteiden nimettömyys.

Kuva 1 Facebook-ryhmät

Facebookissa on lukuisia ryhmiä varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Facebookin hakutoimintoon kirjoittamalla varhaiskasvatus, löytyy viisi ryhmää, jotka on nimetty ammattien mukaan. Niitä ovat varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen lastenhoitajat, sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Ryhmiksi valittiin varhaiskasvatuksen opettajat sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajat. Näissä ryhmissä oli selvästi enemmän jäseniä kuin muissa verrattavissa ryhmissä. Sosionomin uraverkostot-ryhmän valittiin, koska ryhmässä on paljon jäseniä ja se tavoittaa suuren joukon ihmisiä. Varhaiskasvatuksen opettajat sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajat ryhmät valittiin, koska opettajien työskentelytapaan vaikuttaa osittain pedagoginen vastuu, toiminnan toteuttamisesta sekä koettu tunnekasvatuksen tärkeys. (OAJ 2020). Lastenhoitajien toimintaan vaikuttaa, miten he kokevat tunnekasvatuksen tärkeyden hoiva ja huolenpitotilanteissa. (SLAL 2020). Näin kyselyn vastauksiin saatiin erilaisia näkökulmia tunnekasvatuksen toteuttamisesta. Sosionomien uraverkostot ryhmän valittiin siitä syystä, että sieltä tavoitetaan nykyisin työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia sekä heitä, jotka eivät enää ole kyseisellä työkentällä, mutta osaavat kertoa millaista tunnekasvatusta he ovat ennen toteuttaneet. (Talentia 2020.)

Kohvakan ja Saarenmaan (2019) teettämän tutkimuksen mukaan n. 55 % kaikista ihmisistä käyttää Facebookia. Tutkimuksesta selviää, että 20-35 vuotiaista suurin osa eli 85 % käyttää Facebookia. 35-44 vuotiaista Facebookia käyttää 83 % ja 45-54 vuotiaista 73%. Tutkimuksesta voidaan siis päätellä, että suurin osa työikäisistä käyttää Facebookia. Ryhmissä, joihin kysely julkaistiin, on yhteensä 22 000 jäsentä. Sosionomien uraverkosto tavoittaa n. 7000 jäsentä, varhaiskasvattajien opettajat ryhmä tavoittaa n.11 000 jäsentä ja varhaiskasvattajien lastenhoitajat ryhmässä on n. 4000 jäsentä. Facebookissa tehty kysely tavoitti suuren joukon

varhaiskasvattajia, joihin lukeutui varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen hoitajat, perhepäivähoitajat sekä avoimen kerhon vetäjiä, jotka toteuttavat varhaiskasvatusta. Kysely toteutettiin 26.10.-30.10.20 välisenä aikana, jolloin kyselyn vastausaikaa oli viisi arkipäivää. Kyselyyn asetettiin tavoitteeksi 20 kymmentä vastausta, jotta saadaan monenlaista näkökulmaa tunnekasvatuksesta ja pystytään vastaamaan tutkielman pääkysymykseen.

8.2 Työelämän kehittäminen

Tuloksien kasaamisen jälkeen, tulokset julkaistiin halukkaille. Halukkaita oli yhteensä 8, jotka pyysivät työn omaan sähköpostiinsa. Tuloksien julkaisun lisäksi sähköpostissa oli kohta (Liite 2), jossa pyydettiin vapaaehtoisilta vastauksia työelämän kehittämiseen. Vastauksia tuli yhteensä neljältä, pyydettyä ajankohtana. Kolme varhaiskasvatuksen opettajilta ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajalta. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista ilmeni seuraavaa:

”Aijon selvästikin perehtyä työpaikkani koulutustarjontaan tarkemmin ja keskittyä pienten (työskentelen juuri pienillä) tunnekasvatuksen materiaaleihin. Olen itse osallistunut erilaisiin tunnetaitokoulutuksiin, joista osa on ollut vapaaehtoisia. Tuntuu että en kuitenkaan ole saanut tarkkaa konkreettista tietoa tunnekasvatuksen toteuttamisesta ja sen pedagogisesta dokumentoinnista. Tulen kiinnittämään jatkossa huomiota millaista koulutusta käyn ja mihin tarvitsen lisää tukea. Mielestäni tuo kasvattajan oma näkemys oli mielenkiintoinen. Eipä ole ennen tullut ajateltua, että sillä on niin suuri merkitys. Aikaisemman kyselyn jälkeen huomasin tarkkailevani enemmän ympärillä toteutettua kasvatusta ja omaa käytöstäni tunteiden ilmaisu-tilantiessä. ”

”Kiitos tuloksista! Oli mielenkiintoista huomata miten eri tavalla tunnekasvatusta toteutetaan ja jäinkin miettimään onko tunnekasvatuksen harjoittaminen varhaiskasvatuksessa epämääräistä sökkimistä. Ajattelin tuoda tiimilleni esille tätä työtä, jos se sopii? Olisi mielenkiintoista tehdä tarkkaa arviointia tiimini tai työpaikkani toteuttamasta tunnekasvatuksesta. Onkohan siihen koulutusta? Tunnekasvatus aiheena kiinnostaa minua ja koen sen tärkeäksi ja varteen otettavaksi aiheeksi työkentällä”

”Toteutan yhtä materiaalia (Huomaa Hyvä!) kerralla ja arvion tarkemmin sen käyttöä. Uutena tietona minulle tuli muutama kikka tunteiden harjoitteluun arjessa kuten pikapiirtäminen ja tukiviittomat. Näitä voisin kuvitella käyttäväni jatkossa”

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa näkyi selvästi kehittämisajatus tunnekasvatuksesta. Tunnekasvatus aiheena herättää tunteita ja opinnäytetyön tulokset ovat kehittäneet ammattilaisten toimintatapaa. Yksi opettajista kertoi kasvattajan näkemyksen vaikutuksen olevan mielenkiintoinen. Hän myös huomasi tarkkailevansa tarkemmin, miten tunnekasvatusta toteutetaan.

Yksi vastaajista oli varhaiskasvatuksen hoitaja. Hän vastasi kysymyksiin näin:

”Tuloksien kautta sain lisää apuja, miten tukea lapsien tunteita. Oli kiva lukea mitä muut kasvattajat ovat tehneet. Sain tukea omaan ajatukseeni, että tunnekasvatus on tärkeä ja sitä toteutetaan hyvin erilailla. En koe että kyselyyn vastaaminen vaikuttaisi työskentelyyni. Ehkä tuloksien kautta havainnoin tarkemmin miten itse toimin.”

9 Tutkielman eettisyys

Eettiseen tutkielmaan kuuluu Hirsijärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 23-24) mukaan, tekijän rehellisyys, tarkkuus ja huolellisuus. Rehellisyyttä vaaditaan tutkielman jokaisessa teko vaiheessa. Rehellisyys kyseenalaistaa sekä tukee tutkittavaa kohdetta ja tuo esille näkökulmia, joita kirjoittaja ei voi ennustaa. Tarkkuutta vaaditaan erityisesti tuloksien analysoinnissa. Tekijän tarkka tuloksien analysointi välittää vastaajien vastauksia työhön niin kuin niitä on annettu. Tällöin tutkielman tulokset ovat todellisia työelämästä nousseita ja kirjoittaja ei tuo omaa näkemystään esille niissä. Huolellisuutta vaaditaan työn tekemisessä, tulosten talentamisessa ja analysoinnissa.

Rehellisyyttä työn teossa korostettiin selkeällä ilmaisulla mitä on tehty ja kenelle. Kysymyslomake (Liite 1) on liitetty tutkielman liitteeksi, josta tuodaan selkeästi esille mitä kyselyssä on kysytty. Vastauksissa kerrottiin minkä ammattiryhmän edusta on vastannut kysymykseen milläkin tavalla. Tarkkuus tuloksien analysoinnissa toimi värikoodeihin jakamista, jotta vastauksia ei voinut sekoittaa väriin kysymyksiin. Tarkkuutta noudatettiin opinnäytetyötä tehdessä esimerkiksi lähteitä valittaessa. Tarkkuuden takaamiseksi vastauksia kopioitiin suoraan opinnäytetyöhön, jotta vastaukset ovat aitoja. Tutkielman tietopohjaa kasatessa käytiin huolellisesti läpi millaista teoreettista viitekehystä työssä noudatettiin.

9.1 Tutkielman luotettavuus

Tutkielman eettisyyttä tuodaan myös esille tutkielman luotettavuuden kannalta. Luotettavuutta voidaan mitata erinäisin keinoin. Niillä voidaan mitata, onko tutkielma toteuttanut laadullisen tutkielman tyypilliset luotettavuuden. Luotettavuutta voidaan mitata siirrettävyydellä, riippuvuudella, vahvistettavuudella ja saturaatiolla. Tutkielman eettisyyttä katsottiin, miten vastauksien antamiseen vaikuttaa, kun kysely ei ole sidottu työpaikkaan. Mielipiteet voivat olla avoimia, rehellisiä, provosoivia tai toiveita omasta toteutuksestaan. Sosiaalisella medially on vaikutus keskustelun kulkuun ja ”kasvottomuus” antaa vapauden tuoda asioita keskusteluihin, joista ei välttämättä ole itse vastuussa. Sosiaalinen media toisaalta tavoittaa suuren joukon ihmisiä nopeasti ja tieto leviää helposti. Ammattiryhmiin valikoituneet ihmiset

ovat jonkun ammattinsa takia ryhmässä, siksi heitä yhdistää kiinnostu varhaiskasvatukseen. Keskustelujen kautta ammatillisuus kasvaa ja tullaan tiedollisemmaksi asioista, kun moni ihminen tuo esille oman asiansa.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata sen todellisuudella, eli miten tutkimustulokset vastaavat tutkittavaa ilmiötä. (Tuomi, Sarajärvi 2002,125). Tutkielman pääkysymys oli, miten tunnekasvatus toteutuu varhaiskasvatuksessa. Kyselyn tuloksista analysoidaan, millaista tunnekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa, ja onko toteutuneessa kasvatuksessa eroja, liittyen esimerkiksi mielipiteisiin tai näkemyksiin. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella myös siirrettävyydellä, riippuvuudella, vahvistettavuudella ja saturaatiolla. Siirrettävyydellä katsotaan, miten tuloksia tuodaan julki ja saadaanko laadukas vastaus tuotua tutkimuksen tuloksien analysointiin, vastaajan tarkoittamalla tavalla. Tutkielmassa siirrettävyyttä voidaan mitata miten, kyselyssä asetetut kysymykset asetetaan, jotta tuloksia voidaan muokkaamatta käyttää analysoinnissa. Tällöin vastaajien tarkoittama näkökulma ei muutu. Riippuvuus tarkoittaa, miten vastausta tulkitaan. Laadullisessa tutkielmassa haetaan vastausta johonkin ilmiöön ja riippuvuus vastauksien välillä voi tutkielmassa näkyä koulustaustaeroista. (Tuomi, Sarajärvi 2002, 125-128.). Varhaiskasvatuksien opettajien vastuu pedagogisesta toiminnasta eroaa varhaiskasvattajien toiminnasta työkentällä. Tästä syystä vastauksissa näkyy oman ammatin edustama vastuualue. Vastauksia tutkielman analysoinnin on tulkittu mahdollisimman vähän. Vahvistettavuudella haetaan tutkimustuloksien vahvistettavuutta. Tutkielmaa verrattiin aikaisempien tutkimuksien tuloksiin ja vahvistettiin tuloksia. Huttusen ja Mannisen (2020) tutkimuksessa tutkittiin, millaista tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa toteutetaan ja Katajamäen ja Nieppolan (2020) tutkimuksessa tutkittiin, miten kasvattajien omat näkemykset vaikuttavat tunnekasvatuksen toteuttamiseen. Nämä tutkimukset valittiin kyselylomakkeen kahden pääteeman mukaan ja tuloksia verrattiin näiden kahden tutkimuksen tuloksiin. Tutkielmassa vahvistettavuutta haettiin aikaisempien tutkimuksien tuloksilla, jotka vastaavat tutkielman kyselyn tuloksia. Saturaatio tarkoittaa kyllästyttämistä eli jos tuloksiin saadaan tarpeeksi monta samanlaista vastausta, tutkimuksen voidaan katsovan tuottavan kyllästettyä tulosta. Saturaatiota varten vastauksia tulisi olla enemmän, jotta vastauksien yhtäläisyyksiä voitaisiin vertailla.

9.2 Kysymyksiin vastaaminen

Kyselyn vastaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja kasvattaja, joka kokee tunnekasvatuksen tärkeäksi, luultavammin vastaa kyselyyn. Kyselyyn saattaa myös vastata sellainen kasvattaja, jota aihe kiinnostaa, mutta hän tutustuu vielä aiheeseen. Kuitenkin vastaajia yhdistää kiinnostus tunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Tutkielmassa analysoitiin, miten tutkimuksen tulokset vastaavat kysymykseen ja miten tunnekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Vastaukset koottiin Word-dokumenttiin, joita kopioitiin suoraan Facebook-kyselyn vastauksista. Vastaukset kootaan muokkaamatta niitä, jotta ylimääräistä tulkintaa analysoinnissa

ei synny. Word-dokumentissa kysymykset ja vastauksen jaoteltiin värikoodeittain. Vastauksien analysointi helpottui ja vastaukset analysoitiin yhden kysymyksen vastaukset kerrallaan. Vastausten tulkinta tulee tehdä niin, että sanoma ei muutu, jotta tutkimuksen luotettavuus säilyy. Tutkimuksen vahvistaminen jää ohkaiseksi ja osittain toteutumatta, koska kysely tapahtuu Facebook-kanavalla. Tutkielman liittäminen kyseisiin Facebook-ryhmiin, ei välttämättä kohtaa kyselyyn vastaajia ja siksi tutkimuksen luotettavuus jää ohkaiseksi vahvistettavuuden kannalta. Vahvistettavuutta lisätään aikaisempien tutkimuksien tuloksien analysoimisella tutkielman tuloksiin. Kyselyn jälkeen osa vastaajista jätti sähköpostiosoitteensa, koska heitä kiinnosti millaisia, tuloksia kyselystä aiheutui. Saturaatiota toteutettiin yhdistämällä samantyyppisiä vastauksia.

9.3 Sosiaalinen media tutkimusalustana

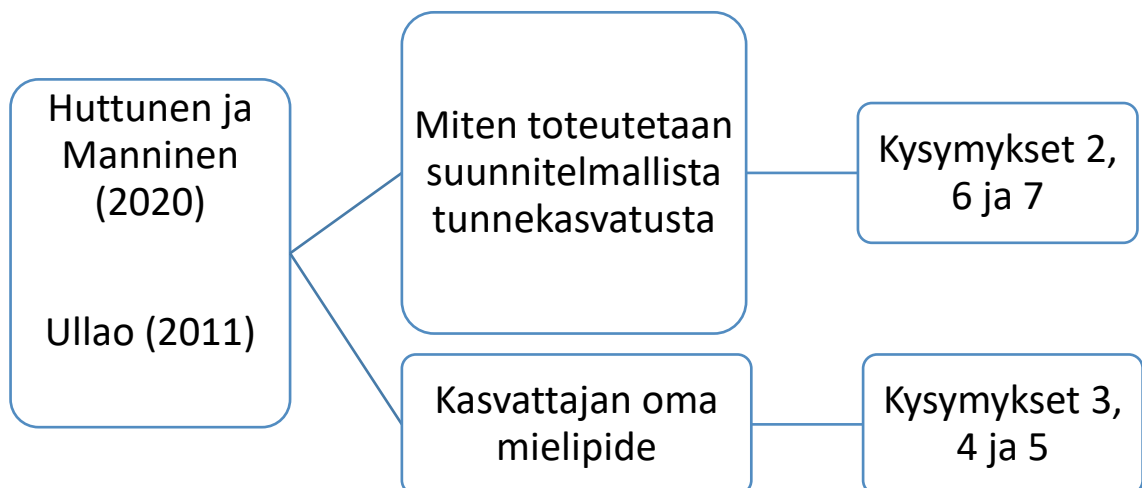
Terkamo-Moision, Halkoahon sekä Pietilän (2016) kirjoittaman artikkelin mukaan sosiaalisessa mediassa on alettu viime aikoina tekemään lisääntyvästi tutkimuksia. Sosiaalisen median kautta tehty tutkimus on maksutonta, nopeaa sekä tutkimus saadaan kohdennettua suoraan tietylle ryhmälle. Sosiaalisessa mediassa tehdyn tutkimuksen tiedot liikkuvat nopealla aikataululla suurelle joukolla ja näin ollen tavoittaa suuren joukon nopeammin kuin muunlainen tutkimustyyppi. Artikkelin mukaan sosiaalisen median haittana on haavoittuvaisten vastauksien tulkinta sekä vastauksien tuoma keskustelu. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rotuun tai politiikkaan liittyviä keskusteluja, jotka herättävät suuria tunteita. Tutkimuksen vastuu on tutkijalla, eikä vastaajalla. Tutkimuksen kysymyksiä sekä muotoa on siis tarkkaa mietittävä eettisyyden kannalta ja tutkimus tulee suorittaa niin, ettei haittaa synny vastaajille. Sosiaalisen median tutkimusmuoto on monipuolinen ja sosiaalisessa mediassa on tehty vielä niukasti tutkimuksia, joten yhtenevää onnistunutta tutkimusmuotoa ei voida vielä selittää. Tutkimusta suunniteltaessa on pohdittava, onko materiaali julkista vai yksityistä sekä miten tulokset julkaistaan, ettei osapuolille kohdistu haittatekijöitä. Sosiaalisen median haittapuolia saattaa olla sosiaalinen leimautuminen ja henkinen kärsimys. Tutkimuksen toteuttajan tulee asettaa kysymykset niin, ettei vastaajiin kohdistu kyseisiä uhkia. Toki vastauksien antaminen saattaa olla haastavaa, jos vastaajalla ei ole tietämystä varhaiskasvatuksen toiminnasta tai tunnekasvatuksen tarkoituksen mukaisuudesta.

10 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi selvittää, millaisia teemoja tutkielma analysoi. Tuloksien analysointiin käytettiin laadulliselle tutkielmalle tyypillistä sisällönanalyysiä. Aineistosta

etsitään tutkielmalle tyypilliset kohdat ja valikoidaan niistä johdattelevat pääteemat. Näin pystytään analysoimaan tuloksia ja saamaan ne yhdenvertaiseksi. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 93.) Tutkielmassa käytettiin tutkimusongelmaa (tunnekasvatuksen toteutuminen varhaiskasvatuksessa) kyselyn pääteemana. Kysymykset luokiteltiin kahteen alaluokkaan. Kyselyssä oli kumpaakin alaluokkaan kohdennettuja kysymyksiä, joilla saatiin laadullinen kokonaiskuvan vastauksista ja pystyttiin analysoimaan, miten ilmiö toteutuu. Luokat jaoteltiin kyselylomakkeeseen ennen jakamista sitä vastaajille.

Kysymykset olivat luokiteltu kahteen eri teemaan aikaisempien tutkimuksien tuloksien mukaisesti. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin käytöllä voidaan selkeyttää ja jäsentää tutkielman selvittämistä. (KAMK 2020). Luokittelemalla pystytään analysoimaan laadullisen tutkielman tutkimusongelmaa. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 93.) Teemat olivat kasvattajien mielipiteet tunnekasvatukseen sekä, tunnekasvatuksen pedagoginen toteutuminen. Kysymyksiä luokat johtivat sisältölähtöisen analyysin kautta aikaisemmista tutkimuksista esille. Huttunen ja Mannisen (2020) tutkimus, jossa tutkittiin millaista tunnekasvatusta toteutettiin, ja Ullaon (2011), missä tutkittiin tunneälykkään kasvattajan vaikutusta tunnekasvatuksen toteuttamiseen. Aikaisempien tutkimuksien tuloksia analysoitiin selvittämällä tutkimuksien tuloksista, millaisia vastauksia tutkimukseen niissä saatiin. Näiden pohjalta koottiin opinnäytetyön kyselylomake.

Kuva 2 Sisällönanalyysin käyttö

Kasvattajan mielipiteen selvittämiseksi kyselyssä oli kaksi kysymystä, jotka olivat mitä tarkoittaa tunnekasvatus, ja kuinka tärkeäksi koet tunnekasvatuksen varhaiskasvatuksessa. Toinen kyselyn teema oli selvittää, miten toteutetaan suunnitelmallista kasvatusta eli pedagogista tunnekasvatuksen toteutumista. Teemaan oli neljä kysymystä: miten tunteiden

kehittäminen ja tukeminen näkyy arjessa, millaisia keinoja tai työvälineitä käytät arjessa, Onko tunnekasvatus osa pedagogiikkaa, jos on, miten ja jos ei niin miksi ja millaisia onnistumisia tai haasteita olet kokenut tunnekasvatus tilanteissa. Kysymykset ovat luokiteltu kahteen eri teemaan, koska aikaisemman tutkimuksen mukaan (Ullao 2011) kasvattajan oma arvomaailma vaikuttaa tunnekasvatuksen toteuttamiseen.

11 Kyselyn tulokset

Kyselyyn pystyi vastaamaan viiden päivän ajan Facebookissa, kolmessa eri ryhmässä. Vastajia muistutettiin kaksi kertaa vastamaan kyselyyn ja vastauksia saatiin yhteensä 23 kappaletta. Kyselyyn vastaajista 13 oli varhaiskasvatuksen hoitajia, kuusi oli kasvatustieteen kandidaatteja ja neljä oli varhaiskasvatuksen opettajia, jotka olivat koulutukseltaan sosionomeja.

AMMATTI	MÄÄRÄ
VARHAISKASVATUKSEN HOITAJA	13
VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJA (YLIOPISTO)	6
VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJA (AMMATTIKORKEA KOULU)	4
MUU	0

Vastaajista suurin osa työskenteli tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa. Ainoastaan yksi varhaiskasvatuksen opettaja ei työskennellyt tällä hetkellä varhaiskasvatuksen piirissä. Hän vastasi kyselyyn, miten oli aikaisemmin toteuttanut työssään tunnekasvatusta. Kysymykset olivat jaettu kahteen eri linjaukseen. Tutkimuskysymyksiä, olivat oma mielipide tunnekasvatuksesta vaikuttaa sen toteuttamiseen arjessa ja miten toteutuu pedagoginen tunnekasvatus. Kyselyssä hain monipuolisesti vastauksia näihin kysymyksiin.

Vastauksia vastaanotettiin 26.10.-30.10.20 välisenä aikana ja kolmen ensimmäisen päivänä vastauksia tuli 17 kappaletta. Vastaamisesta muistutettiin kahtena viimeisenä päivä kaksi kertaa ja vastauksia tuli vielä kuusi kappaletta. Vastaamisesta muistutettiin kommentoimalla alkuperäisen julkaisun kommenttikenttään.

11.1 Kasvattajan mielipide tunnekasvatuksesta

Tutkimuskysymykseen ohjaavat kysymykset kasvattajan mielipiteestä olivat, mitä tarkoittaa tunnekasvatus, ja miten tärkeäksi koet tunnekasvatuksen osana varhaiskasvatusta. Jokainen vastaaja vastasi kyselyn kaikkiin kysymyksiin.

18 vastaajaa nimesi tunnekasvatuksen olevan tunteiden sanottamista, nimeämistä ja tunteiden harjoittelua. Tunteiden sanoittamisen ja nimeämisen lisäksi, termiä selitettiin tunteiden hallinnalla sekä tunneällyn kasvamisella. Tunteiden sanoittaminen ja nimeäminen pitää olla lapsen ymmärrettävissä, jotta lapsi pystyy omaksumaan tunteiden harjaantumista. Esimerkiksi yhdellä vastaajista oli kokemuksia erityistukea tarvitsevasta lapsesta, jossa tunteiden sanoittamisen ja nimeämisen osaaminen korostuu.

” Tunnekasvatus on tunteiden harjoittamista ja tunteiden kehityksen tukemista.”

” Erityislapsilla, joita itselläkin on niin, tunnekasvatus korostuu; toiset ja lapsi itse saattaa lukea tilannetta, toista ihmistä väärin, tietynlainen joustamattomuus tilanteissa, vaikeus tunnistaa toisen tunteita”.

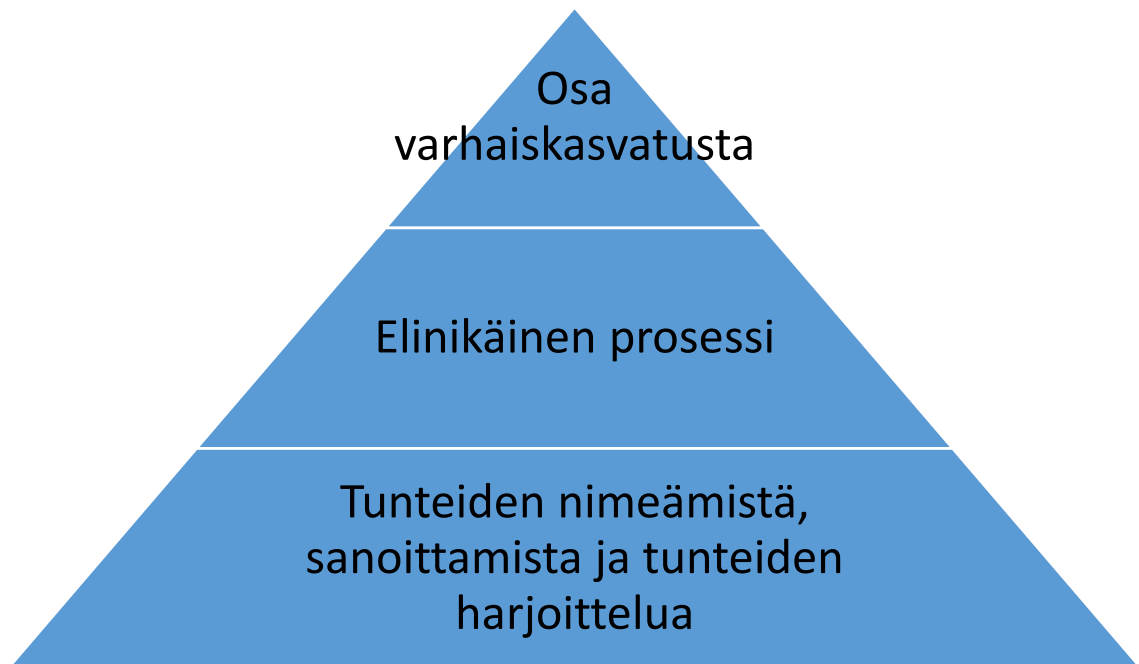
” Muun muassa sitä, että lapsi oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja hallitsemaan omia tunteitaan. Aikuisen läsnäolo tässä on tärkeää eli kun esim. kiukku tulee niin aikuinen on oikeasti läsnä sanoittamassa lapsen tunnetiloja jotta lapsi pystyy myös itse tunnistamaan tunteitaan, ymmärtämään mistä se johtuu ja hallitsemaan sitä. Aikuisen sensitiivisyys, lapsen tunteiden hyväksyminen ja turvallinen ympäristö näyttää tunteensa ovat tärkeässä roolissa. Erityislapsilla joita itselläkin on niin tunnekasvatus korostuu; toiset ja lapsi itse saattaa lukea tilannetta, toista ihmistä väärin, tietynlainen joustamattomuus tilanteissa, vaikeus tunnistaa toisen tunteita, jne. Vahva itseluottamus on tärkeää, koska he yleensä saavat enemmän ”lokaa” niskaansa esim. huonolla käytöksellä siirtymätilanteessa jossa toiset ovat, lasta kielletään toistuvasti, vaikka tarvisi kenties vain sen pysäytyksen ja aikuisen käden jolloin siirtyminen paikasta toiseen onnistuu.”

Yksi vastaajista korosti, että tunnekasvatus on osa varhaiskasvatusta ja lapset tuntevat monin eri tavoin, jolloin yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen korostuu. Tunnekasvatustermi selitettiin myös elinikäisenä oppimisprojektina, joka ei ole koskaan valmis. Tunnekasvatuksen kasvu ei

tapahdu ainoastaan varhaiskasvatuksen piirissä, vaan tunteiden oppiminen tapahtuu elämän jokaisessa alueessa ja jokaisessa ympäristössä.

” Tunnekasvatuksella tarkoitetaan lasten kanssa tunteiden läpikäyntiä, tunteiden nimeämistä, omien tunteiden tunnistamista, tunnetilojen käsittelyn ja säätelyn opettelemista ja tunnereaktioiden säätelyä”.

” Tunteiden sanotusta ja tunnistamista ja oppia hyödyntämään ja päästämään irti.”.

Kuva 3 Mitä on tunnekasvatus

Tunteiden käsittely varhaiskasvatuksessa koettiin poikkeuksetta tärkeänä osana varhaiskasvatusta. 14 vastaajista selitti sen kuuluvan varhaiskasvatussuunnitelmien perusteisiin ja siksi sen tulee näkyä myös toiminnassa. Kaksi vastaaja ilmasi sen olevan työn laiminlyöntiä, jos tunnekasvatus ei olisi osa toimintaa.

” Kyllä. Se on se kivijalka, jonka päälle me laajennutaan syvennyttään.”.

” Sosiaaliset taidot ja tunnekasvatus ovat kaikista tärkeimpiä taitoja. Lapset tulevaisuudessa ja aina tulevat joutumaan erilaisten ihmisten kanssa tekemisiin, joten sosiaaliset ja tunnetaidot ovat ehkä kaikista tärkeimpiä taitoja, joita heille voimme varhaiskasvattajina opettaa!”

” Koen, mutta uskon tunteiden harjoittelun tapahtuvan enemmän arkisissa tilanteissa kuin suunnitellussa pedagogisessa toiminnassa. Lapset oppivat parhaiten, kun he saavat suoran

palautteen tunteeseen. Toki olen kuullut, että on esimerkiksi nukke-esityksiä tunteiden ilmaisusta ja tämä kuulostaa minusta hyvältä.”

Tunnekasvatusta kuvailtiin erittäin tärkeäksi kasvatuksen osa-alueeksi ja yksi vastaajista koki tunnetaitojen harjoittelun tärkeämmäksi kuin kirjaimien opettelu. Tunnekasvatuksen osa-alue lapsen kehityksessä auttaa häntä kasvamaan omien tunteidensa kanssa aikuisuuteen ja vielä senkin jälkeen. Tunnekasvatuksen rooli on vastaajien mukaan korostunut viimeisien vuosikymmenien aikana. Yksi vastaajista kertoi tunnekasvatuksen olevan tärkeää, mutta uskoo kasvatuksen olevan parasta arkisissa tilanteissa, joissa tunteiden ilmaisua tapahtuu. Pedagoginen toiminta hänen mielestään ei kohtaa suoranaisesti lapsen arjessa tapahtuvia tilanteita ja kasvatusta tunteiden ilmaisussa jää silloin ohkaiseksi.

11.2 Tunnekasvatuksen säännöllinen toteutus

Pedagogista toteutumista selvitetään kysymyksillä, miten tunnekasvatusta on osa pedagogiikkaa, millaisia menetelmiä tai työkaluja käytetään ja millaisia onnistumisia tai haasteita on tunnekasvatuksen toteuttamisessa ilmennyt. Vastaajista kaikki vastasivat myös näihin kysymyksiin.

Suurin osa vastaajista kertoi tunteiden kehittämisen tapahtuvan arkisissa tilanteissa kuten leikeissä tai pukemis- ja syömistilanteissa. Tilanteita tuetaan myös aikuisen läsnäololla, jotta voidaan olla helposti saatavilla, kun tapahtuu ristiriita-tilanteita kuten tönimistä tai lelun viemistä. Yksi vastaajista ilmaisi, että tulee olla kuulolla mitä lapsien leikeissä tapahtuu, koska aikuisen silmin tilanne voi olla erilainen, kun lapsien kokema. Aikuisen ollessa läsnä leikeissä he huomaavat myös tunteiden käsittelyn onnistumisia kuten lapsien keskinäisen ongelmanratkaisutilanteita.

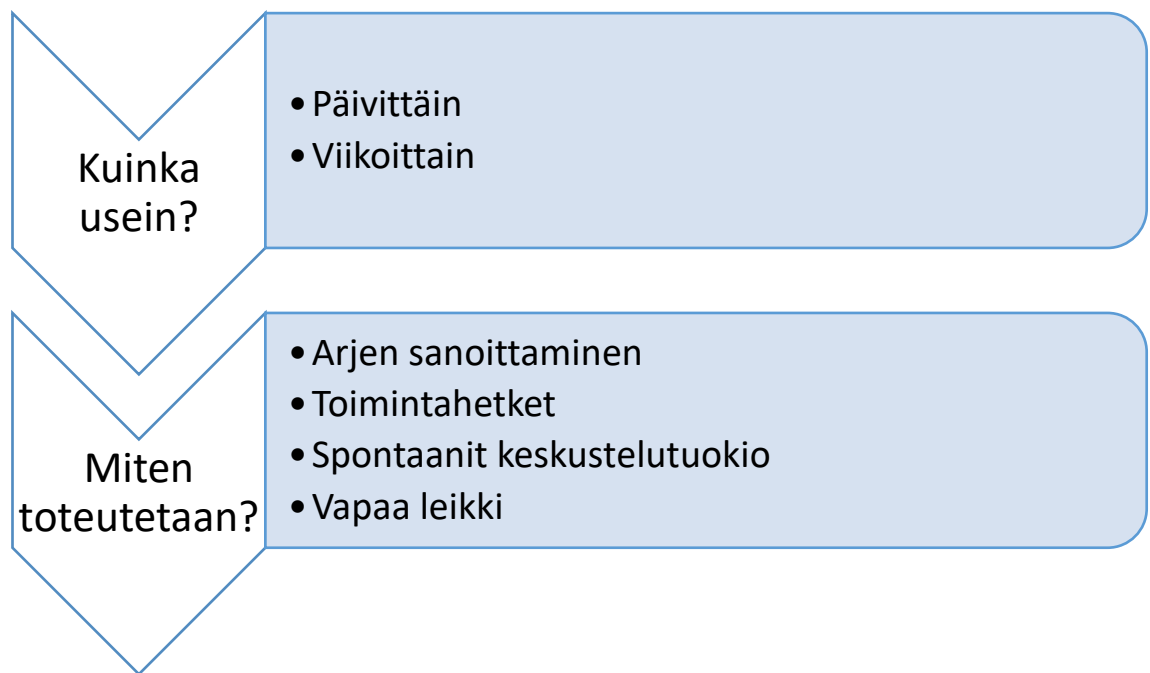
” Kun aikuinen on läsnä sanoittamalla myös kaverin tunteita, niin lapsi oppii myös hyppäämään toisen saappaisiin ja miettimään miltä toisesta tuntuu, kun tein näin.”

Vastaajista jokainen kertoi tunnekasvatusta olevan osa viikoittaista toimintaa. Siitä oltiin yhtä mieltä, että sen kuuluukin olla, mutta erilaisia toteutuksia ja näkemyksiä esiintyi vastauksista. Näitä olivat muun muassa tunteiden sanoittaminen, suunnitellut toimintahetket ja spontaani keskustelu tunteista.

” Lapsien haastavaa käytöstä pyrittiin ymmärtämään paljon ja keksittiin erilaisia toimenpiteitä kuten rangaistus tai tunteiden hillintä. Ilon sekä onnistumisen tunteita otettiin vähemmän mukaan pedagogiseen toimintaan”.

” Toki, koen että tunteita tulisi opettaa enemmän ja arjessa sekä kiireessä lapsien tunteiden ilmaisu saattaa jäädä sivuun, kun sanotaan esimerkiksi, että nyt ei kiukutella vaan tehdään näin tai jos iloisuus menee aikuisen silmin riehumiseksi niin aikuinen pyytää lapsia lopettamaan. Näihin toivoisen enemmän aikaa ja tukea.”.

” Riihimäellä on hanke, jossa hanketyöntekijä kiertää päiväkodeissa (tutkitaan ja tuetaan tunteita). Siltikin näitä asioita vain raapaistaan arjen keskellä valitettavasti ainakin meidän ryhmässämme.”.

Kuva 4 Tunnekasvatuksen suunniteltu toteutus

Muutama vastaus kirjoitettiin kohtaan, ettei pedagogiikkaa toteutettaisi, mutta vastauksiin oli täsmennetty vastaajan toivomuksia, miten tunnekasvatuksen tulisi olla enemmän näkyvissä pedagogisen toiminnan toteutuksessa. Nämä eivät siis suoranaisesti olleet kysymykseen vastauksia, että tunnekasvatusta ei toteuteta vaan, miten he toivoisivat tunnekasvatuksen näkyvän laajemmin. Yksi vastaajista kertoi, että hankkeen kautta heidän kaupungissansa on ruvettu työstämään tunnetaitojen harjoittamista, mutta se ei vielä näy ryhmän toiminnassa laajasti. Kiireen vaikutus työilmapiiriin oli myös yksi ongelma, joka ilmeni tunnekasvatuksen pedagogisen toteutuksen esteenä.

Toisaalta suurin osa vastaajista kertoi, tunnekasvatuksen olevan viikoittaista, jopa päivittäistä toimintaa, jonka tarkoitus oli tukea tunnetaitojen harjaantumista. Viikkosuunnitelmaan oli suunniteltu aikaa vapaalle leikille, joissa aikuinen on mukana, mikä tukee tunteiden harjoittelua leikkien kautta.

11.3 Työmenetelmät ja välineet

Tunteiden käsittelyä tehtiin sanoittamalla ja käyttämällä erilaisia kommunikaatio välineitä kuten kuvat tai tukiviittomat. Kyselijöiden mukaan välineitä on käytössä viikoittain osalla myös päivittäin. Tunnekasvatusta käytiin läpi erilaisissa toimintapiireissä sanoittamalla, kuvaamalla sekä ilmaisun harjoituksina kuten nukke-esitykset tai ongelmatilanteiden ratkaisujen harjoittamisella.

Tunnekasvatuksen toteuttamisen työvälineiksi lukeutui useita tunnetaitomateriaaleja muun muassa Fanni-kirjasarjasta oli viisi mainintaa, joista yksi oli varhaiskasvatuksen hoitajalta. Kolme mainintaa varhaiskasvatuksen hoitajilta oli Piki-kirjoista, Huomaa Hyvä-materiaalit oli mainittu viisi kertaa ja niistä yksi maininta oli varhaiskasvatuksen opettajalta. Pikapiirtämisestä oli kolme mainintaa, joista kaksi varhaiskasvatuksen opettajilta. Lauluja mainittiin kolmessa vastauksessa ja kaksi niistä oli varhaiskasvatuksen hoitajia. Kuvia ja viittomia sanoit käyttävänsä 6 ja heistä neljä oli varhaiskasvatuksen hoitajia, loput varhaiskasvatuksen opettajia. Mieli-materiaaleista oli viisi mainintaa ja kaikki olivat varhaiskasvatuksen opettajilta, ja Verso-materiaaleista oli kolme mainintaa ja niistä kaksi oli varhaiskasvatuksen hoitajilta.

Varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen hoitajien ammattiryhmien kesken materiaaleja käytettiin hyvin tapapuolisesti. Osa varhaiskasvatuksen opettajista käytti tunnekasvatuksen materiaaleja, mutta myös osa varhaiskasvatuksen hoitajista käytti materiaaleja. Erona oli varhaiskasvatuksien opettajien vastauksissa käytetyt niin sanotut arjen luovat keinot. Varhaiskasvatuksen opettajista enemmistö käytti esimerkiksi pikapiirtämistä, lauluja, loruja ja leikkejä tunnekasvatuksen menetelminä.

Menetelmiksi vastaajat vastasivat yhdessä keskustelun esimerkiksi erilaisissa toimintapiireissä tunnetiloista, miksi olit vihainen tai miksi olit iloinen. Keskustelun kautta lapset saavat tuoda omia näkemyksiä esille. Aikuisen näyttämät vuorovaikutustaidot tuovat esimerkkiä lapsille ja he mallintavat samanlaista käytöstä. Vastaajista yksi kertoi myös olevansa turvallinen aikuinen lapsille arjessa, jotta he pystyvät kertomaan tuntemuksistaan tai hakeutumaan lähelle. Positiivisen pedagogian käyttäminen arjessa nousi muutamalla vastaajalla esille. He käyttivät vahvuuksien tunnistamista sekä hyvän huomaamisen keinoja arjessa, jonka kautta he tukivat lapsien tunneharjoittelua.

” Vahvistetaan vahvuuksia ja keskitytään hyvään. Jos jotain ei osaa niin voi sanoa ”et osaa sitä vielä, mutta harjoittelemalla opit aivan varmasti””.

Vastaajista 19 käytti leikkiä työmenetelmänä tunnekasvatuksen toteuttamiseen. Aikuisen läsnäolo leikissä mukana tukee tunnetaitojen kasvamista. Kun leikeissä lapsi kokeilee erilaisia

rooleja ja toimintamalleja, aikuisen on helppo tarttua niihin sekä käydä läpi tilanteita keskustelulla ja sanoittamalla. Leikissä lapsi harjoittaa kokemuksiaan ja saa niille vahvistuksia, muiden leikkitovereidensä reaktioista. Aikuinen auttaa lasta oppimaan ja kehittymään leikin kautta tunteiden harjoittelussa.

” Silloin käytin sanoittamista hetkissä. Leikeissä käytin myös opetusta, joissa käytiin läpi erilaisia tilanteita ja miten niistä selvittiin.”

” Käytämme päiväkodissamme Tunne kuvia Tunne kelloa Satuja Tarinoita Draamaa esim nuketeatteri/ Leikin kautta tunteet tulevat tutuksi jne ”

11.4 Tunnekasvatuksen toteuttamisen onnistumisia

Tunnekasvatuksen onnistumiseksi 12 vastaajista koki sen hetken, kun lapsi käyttää tunteiden ilmaisuun sanoja. Onnistumisia lisäksi koettiin, kun lapsi osaa ilmaista omia rajojaan, kuten älä riko leikkejäni tai älä koske minuun. Tällöin tietää onnistuvansa tunne- ja turvataitojen opettamisessa. Yksi vastaajista kertoi kokevansa onnistumista, kun pystyy keskustelemaan lapsen kanssa, joka kokee vihan tunnetta ja keskustelun jälkeen lapsen tunne on kääntynyt iloksi. Onnistumisia koettiin myös lapsen tunnehillinnän ilmaisulla kuten, kun aikuinen huomaa lapsessa suuren tunteen ja käy koskettamalla ilmaisemassa lapselle, että nyt pitäisi rauhoittua ja lapsi rauhoittuu.

” Onnistumisia olen kokenut, kun lapsi saa itse kerrottua mitä haluaa. Silloin koen onnistuneeni auttamaan häntä ilmaisemaan tunteensa.”

” On mukavaa nähdä miten lapset lohduttavat toisiaan tai kertovat esimerkiksi omista rajoistaan kuten älä sotke leikkiäni, siitä tulee paha mieli tai en halua nyt leikkiä kanssasi.”

” Onnistumisia tulee kuitenkin onneksi päivittäin joka näkyy esim. lapsen tullessa halamaan, kertomaan salaisuuksia, piirroksella, vanhemmilta tai työtoverilta tullut positiivinen palaute jne.”

” jos saa lapsen mielen muuttumaan pahasta mielestä iloon, on ollut yksi onnistuminen.”

11.5 Tunnekasvatuksen toteuttamisen haasteita

Haasteiksi huomattiin kasvattajan oman tunteen hillintä ja lapsien haastaviin tunteisiin vastaaminen. Yksi vastaajista kertoi, että kun on itse väsynyt tai ärtynyt, on vaikeampi kohdata

suuria tunteita ja silloin tulee sanottua lapselle helposti esimerkiksi, että lopeta itku tai tämä asia ei ole noin iso asia.

”Omienkin tunteiden käsittely ja lapselle kertominen on tärkeää, mutta koen sen välillä hankalaksi. Itsekin saatat olla tunnemyrkyssä kaiken jälkeen ja väkisinkin vihainen ja väsynyt tilanteen jälkeen. Pettymyksen tunne saattaa tulla kun et tiedä miten voisit auttaa tai tukea lasta paremmin.”

Lisäksi haasteiksi nousi lapsentasoinen tunnekasvatuksen kohdentaminen. Koettiin haasteeksi saada selitettyä lapselle tunnetilojen syitä, jos lapsi on kovin pieni. Tällöin suurien tunteiden käsittely jää pienemmälle. Vastajaat kokivat myös osittain, että he tarvitsevat itse enemmän tukea käytännön tunnekasvatuksen toteuttamiseen ja käyttävät jonkin verran itse internetiä etsiäkseen lisää tietoa. Yksi vastaajista ilmaisi, että haluaisi tunnekasvatuksen toteuttamiseen lisää koulutusta.

” Haasteiden edessä täytyy vaan miettiä että ehkä seuraavalla kerralla onnistuu tai sitten vasta seuraavalla kerralla.”

” Monesti ollaan esim solmukohdassa miten tämän saa tulkittua lapselle oikein että ymmärtää. Tarvitaan uutta näkemystä tai keinoa”

Kaksi vastaajista koki haasteita myös erityislapsien kanssa toteutettavassa tunnekasvatuksessa, koska tunnesäätelytaidot ovat erilaisia ja hyvin yksilöllisiä ja yleistä materiaalia on vaikea toteuttaa. Kodin toimintamalli nostettiin haasteena esille kyselyssä. Tunnetaitojen opettelu on tärkeää varhaiskasvatuksessa, koska osa lapsista ei kohtaa tunnekasvatusta kotona ja niiden käsittely jää ainoastaan ammattilaisten toteuttamiseksi. Tunnetaitojen mallin puuttuessa lapsi saattaa oman kokemusmaailman rikastuttamiseksi satuttaa muita lapsia eikä koe sen olevan väärin. Tällöin on haastavaa asettaa tunnekasvatukselle pedagogiset tavoitteet.

” Haasteita: kotoa tuleva malli tunnekasvatukseen esim. Jos kotona tunteita ei näytetä.”

” Haasteita on tullut eniten ehkä erityistä tukea vaativien lasten kanssa joille tunteiden säätely ja käsittely on jo lähtökohtaisesti haastavampaa.”

12 Työelämän kehittäminen

Tuloksien kasaamisen jälkeen, tulokset julkaistiin halukkaille. Halukkaita oli yhteensä 8, jotka pyysivät työn omaan sähköpostiinsa. Tuloksien julkaisun lisäksi sähköpostissa oli kohta (Liite 2), jossa pyydettiin vapaaehtoisilta vastauksia työelämän kehittämiseen. Vastauksia tuli

yhteensä neljältä, pyydettyä ajankohtana. Kolme varhaiskasvatuksen opettajilta ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajalta. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista ilmeni seuraavaa:

”Aijon selvästikin perehtyä työpaikkani koulutustarjontaan tarkemmin ja keskittyä pienten (työskentelen juuri pienillä) tunnekasvatuksen materiaaleihin. Olen itse osallistunut erilaisiin tunnetaitokoulutuksiin, joista osa on ollut vapaaehtoisia. Tuntuu että en kuitenkaan ole saanut tarkkaa konkreettista tietoa tunnekasvatuksen toteuttamisesta ja sen pedagogisesta dokumentoinnista. Tulen kiinnittämään jatkossa huomiota millaista koulutusta käyn ja mihin tarvitsen lisää tukea. Mielestäni tuo kasvattajan oma näkemys oli mielenkiintoinen. Eipä ole ennen tullut ajateltua, että sillä on niin suuri merkitys. Aikaisemman kyselyn jälkeen huomasin tarkkailevani enemmän ympärillä toteutettua kasvatusta ja omaa käytöstäni tunteiden ilmaisu-tilantiessä. ”

”Kiitos tuloksista! Oli mielenkiintoista huomata miten eri tavalla tunnekasvatusta toteutetaan ja jäinkin miettimään onko tunnekasvatuksen harjoittaminen varhaiskasvatuksessa epämääräistä sökkimistä. Ajattelin tuoda tiimilleni esille tätä työtä, jos se sopii? Olisi mielenkiintoista tehdä tarkkaa arviointia tiimini tai työpaikkani toteuttamasta tunnekasvatuksesta. Onkohan siihen koulutusta? Tunnekasvatus aiheena kiinnostaa minua ja koen sen tärkeäksi ja varteen otettavaksi aiheeksi työkentällä”

”Toteutan yhtä materiaalia (Huomaa Hyvä!) kerralla ja arvion tarkemmin sen käyttöä. Uutena tietona minulle tuli muutama kikka tunteiden harjoitteluun arjessa kuten pikapiirtäminen ja tukiviittomat. Näitä voisin kuvitella käyttäväni jatkossa”

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa näkyi selvästi kehittämisajatus tunnekasvatuksesta. Tunnekasvatus aiheena herättää tunteita ja opinnäytetyön tulokset ovat kehittäneet ammattilaisten toimintatapaa. Yksi opettajista kertoi kasvattajan näkemyksen vaikutuksen olevan mielenkiintoinen. Hän myös huomasi tarkkailevansa tarkemmin, miten tunnekasvatusta toteutetaan.

Yksi vastaajista oli varhaiskasvatuksen hoitaja. Hän vastasi kysymyksiin näin:

”Tuloksien kautta sain lisää apuja, miten tukea lapsien tunteita. Oli kiva lukea mitä muut kasvattajat ovat tehneet. Sain tukea omaan ajatukseeni, että tunnekasvatus on tärkeä ja sitä toteutetaan hyvin erilalla. En koe että kyselyyn vastaaminen vaikuttaisi työskentelyyni. Ehkä tuloksien kautta havainnoin tarkemmin miten itse toimin.”

13 Johtopäätökset

Tuloksista selviää, että tunnekasvatusta toteutetaan monipuolisesti varhaiskasvatuksessa erilaisin menetelmin ja työkaluin. Varhaiskasvattajat käyttävät monipuolisesti erilaisia tukimateriaaleja tunnekasvatuksen toteuttamiseen sekä kokevat tunnekasvatuksen osana varhaiskasvatusta tärkeänä. Tunnekasvatusta toteutetaan arjessa spontaanisti esimerkiksi pukemis- ja leikki-tilanteissa. Näissä spontaaneissa tilanteissa tulee lapsien aidot tunnereaktiot esiin ja kasvattajat toimivat tunteiden sanottajana ja nimeävät erilaisia tunteita. Tuloksissa kävi ilmi, että suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että aikuisen aito läsnäolo on tärkein keino tunnekasvatuksen toteuttamiseen. Rahja (2016) tutki lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta varhaiskasvatuksessa. Tuloksista selviää, että aikuisella on suuri vaikutus lapsen vuorovaikutustaitojen kehitykseen. Varhaiskasvatuksessa vuorovaikutusta käydään monen ihmisen kesken ja vuorovaikutus on eritasoista. Aikuisen läsnäololla lapsi saa tarvitsemaansa vuorovaikutusta, jota kautta hän voi kehittää omia taitojaan. Tutkielmassa erilaiset vuorovaikutuksen muodot nousivat vastaajilla tärkeiksi keinoiksi toteuttaa tunnekasvatusta. Keskusteleminen ja kuunteleminen koettiin tärkeiksi menetelmiksi spontaanissa tunnekasvatuksen toteuttamisessa.

Tunnekasvatuksen termiä selitettiin tunnetaitojen kehityksen tukemisella. Kehitystä tuettiin tunteiden nimeämisellä ja sanoittamalla. Varhaiskasvatuksessa tunnetaitoja harjoittivat kaikki kyselyyn vastaajat. Huttusen ja Mannisen (2020) toteuttamassa tutkimuksessa tunnekasvatusta toteutettiin myös laajasti ja heidän tutkimuksensa mukaan suurin osa vastaajista toteutti tunnekasvatusta erilaisin keinoin. Osa heidän kyselynsä vastaajista ilmaisi tunnekasvatuksen tärkeimpänä osa-alueena pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Huttusen ja Mannisen (2020) mukaan on erittäin tärkeää, että lapsiryhmän varhaiskasvattajilla on yhteneväinen käsitys tunnekasvatuksen toteuttamisessa.

Tutkielmani tulokset vastaavat suurilta osin Huttusen ja Mannisen (2020) toteuttamaa tutkimusta. Varhaiskasvatuksessa toteutettu tunnekasvatus koettiin erittäin tärkeäksi ja tunnekasvatuksen pedagogiseen toimintaan käytettiin materiaaleina lastenkirjallisuutta, satuja sekä näytelmiä ja lauluja. Yhtenevää oli myös tunnekasvatuksen toteutumisen yleisyys. Suurin osa kasvattajista toteuttaa tunnekasvatusta. Keinot ja pedagogisuus on tosin kirjavaa ja monipuolista. Huttunen ja Manninen (2020) toteavat että toteutus tapahtuu eritasoisesti ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset kaipaavat lisää koulutusta sekä yhteneväisempää toimintamallia. Tutkielman kyselyssä ilmeni osalla vastaajista kiinnostusta lisäkoulutukseen tunnekasvatuksen toteuttamisesta.

Katajamäki ja Nieppola (2020) totesivat tutkimuksessaan, että tunnekasvatuksen toteuttaminen riippuu paljon siitä, millaisia arvoja kasvattajalla on, ja millaisia hyötyjä siitä saa. Tunnekasvatuksen perustana toimii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joita opettajat käyttävät tunnekasvatuksen perustana. Perusteita tulkitaan oman näkemyksen mukaan ja omien

arvojen kautta, mikä tukee tunnekasvatuksen monipuolisuuden toteuttamista. Kasvattajien omiin arvoihin vaikuttaa Katajamäen ja Nieppolan (2020) mukaan kasvattajan omat arjen tuntemukset kuten väsymys, iloisuus tai stressikokemus. Arvot muuttuvat siis kasvattajien omien tunteiden mukaan, mikä vaikuttaa toteutettuun tunnekasvatukseen, joka on suoraan sidonnainen lapsien tunnekasvun kehitykseen. Kyselyssä varhaiskasvatuksen opettajista kolme vastasi tunnekasvatuksen kuuluvan heidän työtehtäviinsä ja he toteuttavat tunnekasvatusta varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Vastaajista 18:sta kertoi, että kokee tunnekasvatuksen olevan tärkeää, koska se tukee elämänhallintataitoja. Oletettavasti he toimivat perusteiden mukaisesti, jossa mainitaan ihmisenä kasvaminen arvona varhaiskasvatukselle. OPH 2018.

Huttusen ja Mannisen (2020) sekä Kajatamäen ja Nieppolan (2020) tutkimuksille poikkeavana ilmiönä, kyselyssä nousi esiin kiireen vaikutus tunnekasvatuksen toteutumiseen. Vastaajista muutama vastaaja ilmaisi kiireen vaikuttavan negatiivisesti tunnekasvatuksen tukemiseen. Esimerkiksi vajaan henkilökunnan toimiessa, lapset eivät saa tarvitsemaansa aikaa tunteiden ilmaisuun ja kasvattajan rooli pitää aikatauluista kiinni estää lapsen tunnetaitojen kehittymisen. Vastaajat ilmaisivat, että kiire nostaa esille kasvattajissa impulsiivisia toimia rangaistuksia epätoivottuun käytökseen kuten jäähyntä antaminen tai leikistä poistaminen tunteiden käsittelyn sijaan.

Leikki koettiin kyselyssä erittäin tärkeäksi välineeksi tunnekasvatuksen toteuttamisessa. Leikissä aikuisen tulee olla mukana ja auttaa ristiriitatilanteiden käsittelyssä. Vastaajat ilmaisivat myös, että leikin kautta lapset käsittelevät teemoja kuten kiusaaminen tai empatia, joissa aikuisen tuki auttaa lapsia oppimaan ja kehittymään leikin varjolla. Janatuinen (2015) tutki millaisia taitoja lapsi oppii leikin kautta. Taidot jakautuivat neljään eri taitoon. Suurin osa vastaajista vastasi taidoiksi vastavuoroisuuden, sosiaalisuuden, luovuuden sekä yhteistyötaidot. Tunnekasvatuksen näkökulmasta leikissä siis harjoitellaan vastavuoroisuutta eli kahden tai useamman yksilön välisiä kommunikaatioita ja reaktioita. Sosiaalisuus sekä yhteistyötaidot tukevat tunnetaitojen kehityksen kasvua, kun lapsi harjaantuu erilaisten lapsien kanssa sekä kokee erilaisia ilmaisuja tunteistaan. Yhteistyötaidot korostuvat, kun keksitään ongelmanratkaisuja erilaisissa riita- tai yhteistyötilanteissa.

Toisen kyselyn jälkeen, jossa haettiin vastauksia, miten opinnäytetyö vaikuttaa työelämään, selvisi kiinnostuksen herääminen ja uusien koulutuksien tutkiminen tai vanhojen koulutuksien tarkempi kohdentaminen. Vastaajista yksi kertoi, että ei ollut ajatellut aikaisemmin kasvattajan oma näkömyksen vaikuttavan tunnekasvatuksen toteuttamiseen. Kaksi vastaajista sai arkeen lisää keinoja tukea tunnekasvatusta ja yksi vastaajista halusi tuoda opinnäytetyön esille omalle tiimilleen.

14 Pohdinta

Kyselyyn tuli riittävästi vastauksia. Millaista tunnekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Vastaajat selvästi pitivät tunnekasvatuksen toteutumista tärkeänä ja käyttivät paljon aikaa ja materiaaleja toteuttaessa tunnetaitojen kehittymistä. Arjen kiire sekä koulutuksen puute ilmaantui kyselyssä negatiivisina vaikuttajina kasvatuksen toteuttamisessa. Kyselyyn vastattiin konkreettisia asioita kuten materiaalit ja toteuttamisen säännöllisyys sekä arvomaailman tuomia asioita, jotka liittyivät tunnekasvatukseen. Kyselyn kysymyksiä olisi voinut olla enemmän ja kasvattajien mielipiteeseen vaikuttavia tekijöitä olisi voinut selvittää laajemmin. Tutkimuskysymyksenäni sai vastauksen, mutta ilmiön tutkimista varten lisäkysymyksillä, olisi saanut laajemmin vastauksia. Vastaajista suurin osa oli varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Varhaiskasvatuksien opettajien vastuulla on ryhmän tavoitteellinen toiminta, johon kuuluu tunnekasvatuksen tavoitteellisen toiminnan suunnittelu, yhdessä muun ryhmän kasvattajien kanssa toteuttaminen ja arviointi. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat huolehtivat lapsien hoidollisista ja huolenpitoa vaativista toimista ja he ovat lapsiryhmässä ajallisesti enemmän. Opettajilla kuuluu työaikaan suunnittelu aikaa sekä erilaisia työtehtäviä, jotka tapahtuvat muualla kuin lapsiryhmässä. Oliko kyselyyn helpompi vastata arjen tilanteiden kautta, ja jäikö suunnitelmallinen toiminnan kuvaus niukaksi. Vähäisien vastauksien määrä varhaiskasvatuksen opettajilta voi kertoa ammatillisesta epävarmuudesta tunnekasvatuksen toteuttamista kohtaan, koska ei ole käynyt koulutuksia kyseisestä aiheesta. Facebook-kysely alustana saattaa myös vaikuttaa vastauksien vähäiseen määrään. Facebook-kanava kohdentaa nopeasti suuren joukon ammattilaisia, mutta julkaisun ohi selaaminen on nopeaa ja helppoa. Siitä syystä voi olla, että vastauksia tuli vähän vaikka ryhmässä oli paljon varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Henkilökohtaisen Facebook-tilin käyttäminen työaikana ei usein ole sallittua. Voi olla, että ammattilaiset eivät halua omalla vapaa-ajallaan käyttää aikaa vastatakseen kyselyyn, joka koskee työaikana toteutettua toimintatapaa.

Tutkielmaa voisi jatkokehittää ja miettiä, miten omat arvot ja materiaalin tunteminen näkyvät arjessa? Empiirinen tutkimus tunnekasvatuksen vaikutuksista auttaisi kasvattajia kohdentamaan taitonsa ja käyttämään samansuuntaista linjaa, joka on todettu toimivaksi. Aikaisimmista tutkimuksista selvisi, että materiaaleja on monen kasvattajan mielestä liikaa ja koetaan, ettei kaikkia osata käyttää tai arjessa ei ole aikaa tutustua kaikkiin materiaaleihin. Onko varhaiskasvatus osittain kyllästettyä materiaaleilla, mutta käytännön toteutuksen tuki puuttuu kenttätyöstä? Jatkotutkimuksen kautta voisi selvittää, kuinka paljon materiaaleja on ja miten niiden käyttöön perehdytetään. Materiaaleja etsittäessä, niitä löytyy useita kymmeniä. Materiaaleja on erilaisien tilanteiden selvittämiseksi, tunteiden ymmärtämiseksi sekä kasvattajien tueksi tunnekasvatuksen toteuttamiseen. Useimpiin materiaaleihin kuuluu kasvattajille oma opas, jossa selitetään, miten materiaalia käytetään. Vapaaehtoisia koulutuksia tunnekasvatuksen antamiselle on myös useita.

Sisällönanalyysin kautta jaoin tutkimuskysymyksen kahteen eri teemaan. Mielipiteen vaikutus tunnekasvatukseen sekä pedagoginen toteutus. Kyselyyn asetin kysymyksiä kumpaakin kategoriaan ja sain vastauksia kumpaankin jatkokysymykseen tarpeeksi, jotta pystyin saamaan vastauksen tutkimuskysymykseen ja laadullisen tutkielman tyypilliseen ilmiön tutkimiseen. Kyselyn kautta selvisi, että kyselijät vastasivat saman suuntaisesti tuoden kuitenkin erinäkökulmia esille. Oletan tämän johtuvan siitä, että varhaiskasvatusta tukee varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet sekä varhaiskasvatustaki, mutta niiden tulkinta riippuu kasvattajien omasta arvomaailmasta. Kyselyyn olisi voinut tulla lisää vastauksia, jos kyselyn toteutus aika olisi ollut pidempi, koska aihe selvästi monesta vastauksesta päätellen on kiinnostava. Vastauksia tuli kuitenkin riittävästi, jotta pystyin vastamaan tutkimuskysymykseeni. Kyselylomake voi olla haastava vastauksien antamiselle ja siksi vastauksia saattoi tulla niukasti. Vastaajien piti kopioida kysymykset tekemästani julkaisusta ja liittää ne viestikenttään, jonka alle he pystyivät vastaamaan. Helpompi muoto vastata olisi voinut olla valmis lomake, johon voi suoraan vastata.

Tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää sopivaksi koko varhaiskasvatusalaan. Kyselystä ei selviä millä varhaiskasvatuksen kentällä vastaajat työskentelevät. Tutkielmani tulokset perustuvat ainoastaan kyselyyn vastaajien näkemyksiin ja yleistä linjausta tästä ei voi päätellä.

Tutkielma auttaa kehittämään työelämää konkretisoiden, mitä tietoa tunnekasvatuksesta on ja millaista osaamista kasvattajat omaavat. Haasteiksi lukeutuvat kiireen vaikutus sekä lisäkoulutuksen tarve. Työelämän kehittämisen kannalta nämä haasteet ovat asioita, joihin pystytään työelämässä vaikuttamaan ja niitä pystytään vähentämään. Tunnekasvatuksen toteutuksesta tulee vielä tutkia ja ottaa mukaan käytännön toteutus laajemmin. Kehitän tutkielmani työelämän osaamista laittamalla 12:sta halukkaalle kyselyyn vastaajille sähköpostiin valmiin työni, jonka tuloksia he voivat hyödyntää työssään.

Kyselyni tapahtui kolmessa eri ryhmässä Facebookissa. Sosiaalisen median kautta tehdyissä kyselyissä tulee pohtia niiden luotettavuutta. Kyselyyn saattaa vastata henkilö, joka ei työskentele varhaiskasvatuksessa. Tuloksia analysoidessa tulee pitää mielessä tuloksien olevan vastaajien näkemyksiä eivätkä ole yleistettävissä olevia tuloksia.

Tunnekasvatus on mielestäni kiinnostava aihe ja sitä tulisi tutkia lisää. Tunnekasvatusta on toteutettu pitkään ja lapsien tunteiden harjaantumista kehitetään uuden tiedon valossa. Tunnekasvatuksen yhteneväisyyden kannalta lisänäyttö arjen toteutumisesta sekä pedagogisen tunnekasvatuksen toteutumisesta tulee tutkia lisää. Työni tukee työelämän kehittämistä ja tukee lisäselvittelyjen tekemistä. Työn kautta kehitän omaa ammatillisuutta toimiessani varhaiskasvatuksen opettajana. Huomioin tulevassa työssäni tarkemmin, millaiset toimet vaikuttavat tunnekasvatuksen toteuttamiseen kuten, omat arvot ja vanhempien näkemys. Kun pystyn jäsentämään, mitkä vaikuttavat tunnekasvatuksen toteuttamiseen minulla, pystyn

toteuttamaan tunnekasvatusta oman osaamisen kautta sekä lapsien tarpeisiin yhdistettynä. Huomion, että omat arvot eivät aina kohtaa ammatillista työskentelyä ja tällöin aktiivisesti hakeudun saatavilla oleviin koulutuksiin ja tuon lisää osaamista omaan työskentelyyn.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Andell, M. Lajunen, K. Ylenius-Lehtonen, M. 2015. Tunne- ja turvataitoja lapsille. THL.

Bandura, A. 2002. Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. 2.painos. Tallinna: United Press Global.

Erkko, A. Hannukkala, M. 2018. Mielenterveys voimaksi. 5.painos. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.

Halkoaho, A. Terkamo-Moisia, A. Pietilä, A. 2016. Sosiaalinen media tieteellisessä tutkimuksessa-Tutkimus eettisiä kysymyksiä. Sosiaalistieteellinen aikakauslehti.

Hannukkala, M. Kosonen, S. Marjamäki, E. Törrönen, S. 2015. Lapsen Mieli. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Huilla, M. Isokoski, S. 2013. Lapsen tunnetaitojen ja itsetunnon vahvistaminen esi- ja alkuopetuksessa. Jyväskylän yliopisto.

Huttunen, J. Koivula, M. Laakso, M. Määttä, S. Närhi, V. Paananen, M. Savolainen, H. 2017. Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus.

Huttunen, J. Manninen, N. 2020. Tunnetaitokasvatus varhaiskasvatus opettajien kuvaamana. Jyväskylän yliopisto.

Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia-parempaan vuorovaikutukseen. Juva: WS Bookwell Oy.

Janatuinen, P. 2015. Lapsen omaehtoinen leikki-Lastentarhanopettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajienarvioimana. Jyväskylän yliopisto.

Katajamäki, F. Nieppola, K. 2020. "Kaikkihan lähtee sen tunnekasvattajan omista tunnetaidoista." -Tunnekasvatuksen asiantuntijoiden käyttöteorioita. Jyväskylän yliopisto.

Köngäs, M. 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Makkonen, S. 2019. Facebookin ja Instagramin kieltä ja vuorovaikutusta koskevat käsitykset ja asenteet. Jyväskylän yliopisto.

Määttä, K. Uusitalo, T. 2008. Kasvatuspsykologian näkökulmia: ihmisen voimavarojen tueksi. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Nurmi, R. Sillanpää, A. Hannukkala, M. 2015, Hyvää mieltä yhdessä: Käsikirja alakoululaisen mielenterveyden edistämiseen. 3.painos. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.

Pihlaja, P. Viitala, R. 2018. Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus

Rahja, K. 2016. Lähelle lasta- lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus päiväkodissa. Oulun yliopisto.

SLAL. 2020. Ammatinkuvaus: Lastenhoitaja. Tehy.

Salenius, A. Rautjoki, R. 2020. Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä pedagogisista vuorovaikutuksista haastavissa kasvatustilanteissa. Jyväskylän yliopisto

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sähköiset

Autismiliitto 2020. Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 2.9.2020. https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo/aspergerin_oireyhtyma

Borg, A. 2015. Sosiaali- ja terveysministeriö. Lasten mielenterveyden edistäminen ja mielenterveyden häiriöiden ehkäisy. Viitattu 19.11.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74724/URN_ISBN_978-952-00-3603-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Järvi, U. 2010. Lääkärilehti. Dysfasia on nyt kielellinen erityisvaikeus. Viitattu 15.9.2020. <https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/dysfasia-on-nyt-kielellinen-erityisvaikeus/>

Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. 2020. KAMK. Viitattu 15.10.2020.

<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta?contentid=99611dfb-eeca-4890-9e20-55373a9ad49a&refreshTree=0#Aineiston%20analyysin%20yleisi%C3%A4%20l%C3%A4ht%C3%B6kohtia>

Kohvakka, R. Saarenmaa, K. 2019. WhatsApp suosituin- some on suomalaisen arkea iän mukaan vaihdellen. Viitattu 8.12.2020. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/whatsapp-suosituin-some-on-suomalaisten-arkea-ian-mukaan-vaihdellen/>

Lapset ensin ry 2020. Papilio-ohjelma. Viitattu 11.10.2020. <http://lapsetensin.fi/papilio--ohjelma.html>

Lapsen oikeudet 2020. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Viitattu 18.9.2020.

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/#23-artikla>

Mielenterveystalo 2020. Epävakaas tunnesäätelyongelmana. Viitattu 8.9.2020.

https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/epavakaa_persoonallisuushairio/Pages/osio2.aspx

OAJ.2020 Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 11.10.2020.

<https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>

Opetushallitus 2020. Tunteesta tunteeseen. ihmismielen tarina kuvin ja sanoin. Viitattu

1.9.2020. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 30.9.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Socada, L. 2020. Terveyskirjasto. Autismikirjon häiriöt. Viitattu 15.9.2020. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00355

Talentia 2020. Sosionomin (AMK) erikoisosaaminen ja vastuut varhaiskasvatuksessa. Viitattu

11.10.2020. <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/sosionomin-erityisosaaminen-ja-vastuut-varhaiskasvatuksessa/>

Unicef 2020. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 30.9.2020. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Ulloa, M. 2011. Massey University. Teaching to care: emotionally intelligent teachers support

preschool children`s emotional competenc. Viitattu 11.11.2020. https://mro.massey.ac.nz/bitstream/handle/10179/3920/02_whole.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Varhaiskasvatustalaki 540/2018. Viitattu 30.9.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp447523536>

Varhaiskasvatustalaki 36/1973. Viitattu 18.11.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kuomotut/1973/19730036>

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	44
Liite 2: Työelämän kehittäminen-lomake	45

Liite 1: Kyselylomake

Hei, olen Jenni ja opiskelen Laurea ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja teen opinnäytetyötä liittyen varhaiskasvatukseen. Työssä tutustun ilmiöön tunnekasvatuksen toteutuminen varhaiskasvatuksessa. Tutustun siihen millainen rooli tunnekasvatuksella on osana pedagogiikkaa ja miten kasvattajan oma kokemus vaikuttaa tunnekasvatuksen toteuttamiseen. Toivoisin teiltä varhaiskasvatuksen ammattilaiset vastauksia ja mielipiteitä alla oleviin kysymyksiin. Vastauksia voi laittaa myös yksityisviestillä minulle, jos vastauksen haluaa antaa yksityisesti. Vastaukset tulee työhön nimettömästi. Jos olet kiinnostunut aiheesta ja haluat kuulla lisää, voit laittaa yksityisviestillä minulle sähköpostiosoitteen, ja voin lähettää opinnäytetyön sinulle sen valmistuessa. Kiitos jo etukäteen!

1. Ammattisi?
2. Mitä sinulle tarkoittaa käsite tunnekasvatus?
3. Miten tunteiden kehittäminen ja tukeminen näkyy arjessa?
4. Millaisia keinoja tai työvälineitä käytät tunnekasvatukseen?
5. Onko tunnekasvatus osa pedagogista toimintaa?
 - Jos on, miten se näkyy?
 - Jos ei, onko sille jokin tietty syy?
6. Koetko itse tunteiden harjoittelun tärkeäksi varhaiskasvatuksessa?
7. Millaisia haasteita tai onnistumisia olet kokenut tunnekasvatustilanteissa?

Liite 2: Työelämän kehittäminen-lomake

Hei, kiitos kovasti sinulle vastauksista, joita annoit opinnäytetyöhöni koskien tunnekasvatuksen toteutumista varhaiskasvatuksessa. Laitan liitteeksi kohdan tuloksista, joista pääset tarkastelemaan millaisia vastauksia kysely keräsi.

Jos olet vielä innokas vastamaan muutamaan kysymykseen ja auttamaan minua kehittämään opinnäytetyöni työelämän kehittämistä, olisin enemmän kuin erittäin kiitollinen. Pyytäisin vastauksia muutaman päivän sisällä.

Tässä kysymykset:

Miten voisit hyödyntää opinnäytetyöni tuloksia jatkossa, kun toteutat tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa?

Saitko mielestäsi opinnäytetyön tuloksista jotain uutta tietoa tunnekasvatuksen toteuttamisesta?

Koetko osallistumisesi opinnäytetyön kyselyyn vaikuttaneen jollain tavalla omaan tai työyhteisösi tapaan toteuttaa tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa? Jos koet näin, niin millaisia vaikutuksia olet havainnut?